

Jaffrennou (Taldir) : Karnoed 1879. Bergerac 1956.

TALDIR, Barde. Choix de poèmes.

Bet embannet gand Gossez (Eugène Figuière) e 1933.

Modernnaet eo bet an doare-skriva.

Souezuz eo ar brezoneg meur a wech. Ne oa ket adskrivet mad gand ar mouller ?

Republik Bro-Hall : bet skrivet gand Taldir (gwelloh e oa...)

Aliez-tre e komz deuz ar maro.

Taolenn

Bro goz ma zadou.

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel.

Garmgan emgann Brezelourien Nevenoe

Mond dre an noz.

Ma Bro.

Divarradur.

Ma eskern.

Moueziou an noz.

Daoulagad ar stered.

Maro ar barz koz.Salud da Vreiz.

Doue ma diwallet.

Son a garantez.

Lenn Killarne.

Gweledigeziou.

Diwar lein eur harn.

War ar rohellou.

An avel a frankiz.

Aberz ar beleg.

Ar han a gane Maggi.

Ar girzier breton.

**Pok ar mintin.
Ar seiz barz ha merh ar roue.
Gwall-huñvre al loarier.
Ar gwele.
Gloar Eva.
Priñsez Tour Arvor.
Ma stered.
Youl Doue.
Geiz Grallon meur.
An delenn destamantet.
Beteg ar maro !
Ar milouer koz.
An eur a sko.
Re an talbenn.
Ar seblant.
Karnel Plougraz.
Bered al leoriou.
Ar Man.
Ar barz hepken en-deus soñj.
Klemmgan Re-Varo Breiz er brezel.
Ar vuhez war ar mêz.
An tri angelus.
Daou zoner Landevant.
Pennmarh.
Eur wech e oa...
Ar Werhez ruz.(ha “Dskleriadurez“)
Mar ‘mize c’hoaz ma awen.
Rouanezed Kerne.
D’ar mouller.**

Bro goz ma zadou (*Degemeret 'vel kan broadel Breiz*)

Ni, Breiziz a galon, karom or gwir vro !
Brudet eo an Arvor dre ar bed tro-dro,
Dispont 'kreiz ar brezel, on tadou ken mad
A skuillas eviti o gwad.

O Breiz !, ma Bro, me 'gar ma Bro,
Tra ma vo mor 'vel mur 'n he zro,
Ra vezo digabestr ma Bro !

Breiz, douar ar Zent vraz, douar ar Varzed,
N'eus bro all a garan kement 'barz ar bed,
Peb menez, peb traoñienn, d'am halon 'zo kaer.
Enne 'kousk meur a Vreizad taer !

O Breiz !

Ar Vretoned a zo tud kaled ha kreñv,
N'eus pobl ken kaloneg a-zindan an neñv,
Gwerz trist, son dudiuz, a ziwan eno,
O ! pegen kaer ez out, ma Bro.

O Breiz !

Mar deo bet trehet Breiz er brezeliou braz,
He yez a zo bepred ken beo ha biskoaz,
He halon virvidig a lamm c'hoaz 'n he hreiz,
Dihunet out bremañ, ma Breiz !

O Breiz !

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel.

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel, euz an amzer
‘Raog ma oas gwerzet ha trehet,
Pa halle da vibien kerzed seder,
Sonn o fenn, dineh o spered.
‘Raog ma oas bet taolet heb divenn ha paour
Dindan seuliou pounner an Estren,
Ha staget da viken ouz e garroñs aour,
Ouz da dreid ken tener eur chadenn.

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel, euz ar re goz
O-deus luskellet da gavell.
En pep traoñienn ha war gribenn peb roz
E klevi o mouez en avel.
An aveliyou a hwez war da blennou
A zoug eneou ar Vretoned
Ar re¹ ‘lavar dit bemdez en o hlemmou :
Dalh soñj euz da amzer dremenet.

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel, euz ar Morvan,
Euz Nevenoe, mestr dispar,
Euz da Rouane’, euz ar Priñs Alan,
Euz ar Zent ‘deus greet da zouar.
Euz an Duked vad a houarnas ar vro,
Hag euz ano an dud-a-vrezel ;
Euz Merdidi ha Korserien Sant-Malo
A zougas dre ar bed da vanniel².

¹ Ar re : pere, er skrid orin.

² A zougas dre ar bed da vanniel. : notenn gand Embann an Hirwaz : nasionalist e oa Taldir.

Dalh soñj, o ! Breiz-Izel euz ar Varzed
A ganas da yez dudiuz ;
Bennoz dezo da yez ‘zo beo bepred,
Beo ar Brezoneg enoruz.
Dalhom soñj, dalhom da viken an eñvor
Euz gloariou dispar on hentadou.
Ha n’eus forz pegeid e padfe Bro-Arvor
Na zilezom biken o roudou.

Garmgan³ emgann Brezelourien Nevenoe

en argad Ballon, er bloaz 845, gonezet war Garl Moal.

War gern garo an torgennou, euz a Borhoed da Gragou,
Eur youhadenn hir ‘deus hijet herrder ‘barz ar halonou.

Soudarded dispont ‘zo savet ha saillet war o armou,
Ruiall a reont ‘n eur vragal : «War ar Gall fall gand freillou ! »

Hag e kerzont hep koll kalon, ‘vel koummou kriz kein ar mor,
‘Vel eur vagad vraz a varo ‘valeont war an Arvor.

Douget ez int d’an daoulamm dall war gezeg kaled ‘vel dir
‘N o daouarn gwalinier gwenn gweñv ‘zo gwardourien ar Gwir.

War o fas ‘weler fiziañs ; fesonet mad eo o fenn,
Hag e redont hag e ruillont ! Rouane’ wirion o ren !

Hag ar hop⁴ a hij o halon ‘zo eun hopad a haro :
« Bepred war greh ! Deom d’an treh ! Beh on breh evid on bro ! »

Ar re-mañ a zo maeled⁵ vad, mibien maget gand o mamm !
Techet da chom dichadennet ha da chaboucha peb namm !

‘Raog ma kousko an heol ken kaer ‘dreg kern kribenn an dorgenn
Breiz a glevo glao ha grizill ! Glizenn wad en peb glenn !

Pep traoñienn ‘tremenas drezi treid trubard an dreitourien`

³ Garmgan : kan ar brezel.

⁴ ar hop : ar griadenn.

⁵ maeled : soudarded.

Gand o gwad a vo bet gwalhet, gand gwad glaz ar wallerien !

Ha d'an noz neuze nao rener war nao inkane nevez
A yelo ivez dre yuniou yen hag e youhint er menez :

« Dihunet, tud kousket, savet ! Pedet ha trugareket !
Tenn ha terrubl 'oa an taoliou, evel taran ha tan-red.

Mez Breiz on bro 'zo brasaet gand broudou briz ar brezel.
N'on-beus Roue nemed Doue ! Stoue pobl gouez Breiz-Izel » !

Mond dre an noz

Degouezet eo an Noz hag an deñvalijenn
A led he goueliou du war menez ha traoñienn,
Al lapousig a dav e ganig ken joaüz,
Ha 'n e glud, er goudor, en em dastum da guz.

An askilli-krohenn a droh an êr distan,
Hag ar chas-gward a yud gand moueziou hir ha gwan,
Degouezet eo an Noz, spouron an eneoù,
Hag eur beajour paour 'zo c'hoaz dre an hentchou.

Hag eur beajour paour a gerz dre an Noz du,
Ne wel na hent na foz. Teñval eo a bep tu.
An avel o trouzal en deliou ar gwez braz
A strafuill e spered evel diston⁶ eur glaz.

E dreid a stok bewech d'ar hereg ha d'ar vein,
E ziuohar 'zo glebiet gand dour ar poullou brein.
Ha pa 'h astenn e zorn da glask eun harp bennag
Ne gav euz a bep tu 'med êr goullou ha gwag.

Neuze e krog an aon 'n e galon da ziskenn.
Troidellad a ra e spered en e benn :
Kredi a ra kleved tud o heuill e roudou.
Pe c'hoaz, a bep kostez, o tarnijal treuzou...

Petra 'zo ? Hag e soñj er hoñchou bet klevet.
Er hannerezed-noz, hag er gornandoned.

⁶ diston : hekleo.

Du ha du c'hoaz ! An hent dirakañ a hirra,
Hag an avel faeüz en-dro dañ a hoapa.

Meur a hini a zo 'vel ar Beajour-ze.
Ar re-ze n'eus 'med noz skuillet war o buhe' ;
O hein a zo pleget ha nehet eo o fenn,
Ha ne gomzont morse 'med en deñvalijenn.

Ar re-ze 'vank eun dra en o halon, ar Spi.
Bulumet⁷ eo o gwad gand an Dizesper kri'.
N'o-deus ti 'bed. An Noz eo o rouantelez,
Ha barnet int da glask hep kaoud, er badelez.

⁷ Bulumet : binimet

Ma bro

Ma Bro a zo du-ze er pellder,
Leh na hwez ket ar gorventenn.
Ne zeu di na tempest na krizder,
Na trubarderez nag anken.
Mez eur wabrenn sklêr⁸ a zo eno
Ha bemdez tommder an Heol : mad,
Hga eun ezenn dener ha tano
A hwez dre zeliennou ar hoad.

Ma Bro a zo du-ze er pellder
Leh ma zo eur han peurbaduz,
Deuz peb bod ha peb brank e kaver
E tiskenn kan an Evn joaüz.
Eno 'kresk ar beluniou ar purra
Ha korzenn ken glan al lili ;
Nann, n'eus ket 'mesk ar broiou kaerra
Unan a vez heñvel outi.

Ma Bro a zo du-ze er pellder,
En tu all d'an traoñiennou don.
Me 'garje mond 'hed da hed an êr,
Da beteg dezi, Bro m halon.
Me 'garje kaoud diouaskell buan,
'Vel re ar goulmig vihan wenn
Ha treuz-didreuzi an oabl ledan,
'Vid mond d'am Bro, da virviken.

⁸ eur wabrenn sklêr : eur sklêrder.

O ! Bro a zo du-ze er pellder,
Huanadi a ran warnout,
Ha n-eur veuleudia da gaerder
Em halon e sao an hirvoud.
Pegoulz eh in d'ar Vro a garan,
D'ar Vro leh ema ma halon ?
N'oun ket, siwaz. Atao e soñjan
D'am Bro, e-kreiz an daou vor don.

Divarradur

Divarret gand bouhal ar houër,
Heñvel uz Korrikaned berr,
E sao ar gwez gwiet⁹ en er ;

Bet e oant, en o yaouankiz,
Sonn hag eeun en heol hag er gliz,
Uhelloh ‘vid touriou iliz.

Ha bremañ int teur¹⁰ ha paogamm
Kaboset evel gwrahed kamm ;
Brallet gand an aveliyou lamm.

Me ‘oa ivez leun a fougé,
Bremañ c’hoaz evel ar hoz gwe’,
Disklozet brankou ma ene.

Mez,boud kresket war eur gozenn,
Me ‘zo plantet ‘vel ar wezenn
Don en douarou ma gwrizienn.

Hag evelti, da beb mintin
‘C’hwezan ar vorenn tano fin
A houej ar prajou glaz glizin.

E-kerz ar vougenn dantelez,
E-barz perlez reo mintinvez,

⁹ gwiet ? (breet)

¹⁰ teurt : tord.

Me ‘zant spered an douar gouez.

Rag da, d’an hini a hell kompren
Kaerder ar beurveziou gwenn,
Reo war bep tra, heol er wabrenn¹¹,

Ha karoud douar e barroz
Temzet gand korv e dadou-koz
Didan glazur gleb o repoz.

Ma eskern, c’hoaz eo a garan !
Rag pa vin maro d’ar bed-mañ
Pell war ma lerh c’hwi a chomo
En eur horn bennag euz ar vro.

Ar mar o yen ha kriz meurbed
A sklabez ar hig dre ar bed,
Mez an Eskern, kaled evel mên,
A vez goude maro an den.

Ma kar Doue lez ma Eskern
En eur horn, asamblez ‘n eur bern,
Marteze neuze ma spered
En em blijo ‘uz d’ar vered.

Rag ma mignoned ar gwella
A viro ma zoñj ar pella
Eo ma Eskern ! Hag ar maro,
Aliez dezo me ‘laro :

¹¹ wabrenn : ?

« Eskern ma horv, kousket hun
En deun ar bez, aze, hoh-un,
Da eo din bremañ ho kweled
Ouz ar breinadur ken kaled !

C’hwi a oe lodenn ouzon-me,
C’hwi a gonto din traou ar be’,
Me a gonto dah¹² traou Gweñved¹³,
Bro evuruz, leh ‘vez kavet

Doue hag ar Ouiedegez
Pell euz broud an dristidigez !
Ma eskern paour, en deun ar be’.
Ne welfet biken an traou-ze.

Mez ar spered a red ar bed,
Ar spered n’anavez harz ebed,
Amañ ‘wechou eñ a blavo
Da gonta dah traou an neñvo’.

¹² dah ; deoh.

¹³ Gweñved : Baradoz.

Moueziou an noz

« N’ho-peus ket klevet euz an noz o sevel moueziou tro-dro
‘Vel galvadennou eur bed all, ‘vel seblañchou ar maro ? »

N’ho-peus ket klevet war an aod gwagou ar mor o trouzal
‘Vel chilpadennou eur hi paour ouz al loar wenn o harzal ? »

« Mouziou an oll dud bet beuzet hag o vreina deun an dour
Ez eo klemmou trist ar hoummou ‘zeu da lipad an trêz flour. »

« N’ho-peus ket klevet er menez an avel klemmuz o son
Evel mouez an traou tremenet, evel galv an Anaon ? »

« Moueziou ar bed oh hirvoudi dindan gwask an noz teñval
Eo mil trouz an avel sklentin ‘dreuz an deliou o yudal. »

« N’ho-peus ket klevet aliez er hêriadennou bihan
Moueziou berr o treuza an êr evel flamijennou tan ? »

« Moueziou ar berejou eh int, mouez ar re ‘gousk en o beziou.
Moueziou ar harneliou flêriuz leh ma vreïn o eskerniou. »

« N’ho-peus ket klevet a-wechou, pa grog an noz da ziskenn
Evel eur hwezadenn zister o tremen a-uz d’ho penn ? »

Eun trouz ken skañv ha ken buan na ouieh peleh e ya,
A zo ‘vel eur vuhez nevez d’an den ha da gement tra ? »

« Mouez vraz Doue o komz d’ar bed eo an ezenn dener-ze

Ha pa he hlevfot o tremen, savet ho penn tu an neñv.

Daoulagad ar stered

Pell-pell, du-ze, a-zioh d'on penn
'Hed an noz, leh ar steredenn
'Vel eul lagad bepred digor,
'Wechou he bannou a van kuz
'Vel sellou plah karantezuz,
'Wechou 'ruillont 'vel koummou mor.

Me 'gred, ar stered bihan gwenn
A skuill, an noz, o sklêrijenn,
'Zo daoulagad euz eur bed all :
Eneou staget gand Doue
Ouz an oablou uhel, du-ze,
Da vesa 'r bed, en noz du-dall.

Daoulagad o-deus, a dra sklêr,
Ar stered bihan ken seder !
Int hepken a wel daou hoantuz¹⁴
Pa'h eont, en nozveziou hañv
Dre ar prajou, en eur ganañ
'N eur lavared traou dudiuz.

Daoulagad o-deus, a dra zur !
Meur a wech, 'barz em flijadur,
Am-eus o gweled o c'hoarzin !
Meur a wech, 'bazr em halonad,
Pa zellen ouz o daoulagad
Ma halon adteue lirzin.

¹⁴ daou hoantuz : daou zen en em gar.

O ! stered bihan a lugern
Darn hoh-unan, darn bern war bern,
Me ho kar 'vel gwerhezed kaer...
Daoust ha petra a zoñjet-hu
Dimeuz on zammig boul ludu
A ruill, a ruill, 'dreuz d'an donder ?

Maro ar barz koz

Setu-me gwled kant goañvez.
Echu eo ma redadenn !
Deuz Gwened beteg Porz an Trêz
Am-eus sonet ma zelenn.
Er hastell hag er maneriou
Ha dirag oaled ar houër,
En ilizou ar parreziou
Ha ma hun el lanneier.

Bevez ‘m-eus keit hag ar brini
Keit hag an dero kaled ;
Marvet a zo¹⁵ meur a remzi
Abaoe za on-me ganet.
Chomet on bremañ ma-unan !
N’anavezan ken tud ma Bro,
Ha tud ma Bro, braz ha bihan
A hoarz war ma gwalleuio’

Unan beo c’hoaz, o ! mar befe
E-touez ma mignoned koz,
Hennez da vihan ganin
Ma eskern kammet d’ar foz !
Mez siwaz n’eus ken eur hristen
Na war zouar na war vor
Ah anvez ar soner telenn
A hirvoude dre Arvor.

¹⁵ a zo : ez eus

Din-me, pa vin bremañ maro
Glaz a-hed na vo tintet !
Amañ 'kreiz ar hoajou dero
Den ne ouezo 'vin kouezet.
Ma horv mesket gand an douar,
A vo boued ar gwrieniennou ;
Teuzi a ray evel ar hoar
'Vid derhel beo ar goulou.

Mez mar na zon ket ar hleier
Ar haon d'ar Barz dilezet
Ma zelenn goz e-barz an noz
O son klemmuz 'vo klevet,
Hag an noz, neb a dremeno
Dre wenojennou ar hoad
Da zelaou ar son a chomo
Heb galloud biken pellaad.

Hag e teufont a-vandennou
Son an Deleñn da gleved.
Mez an ton a-uz d'o fennou
'Droio ane' en Barzed.
Hag em gwele douarn skornet
E-pad ar housk peurbadel
Ma halon a vo frealzet
Gand o gwerziou divarvel.

*

Ar Barz 'zo kouezet war al leur

‘Vel eun dervenn diskaret.
An douar d’an heveleb eur
Dindan e gorv ‘zo skarzet.
Tra ma save ‘n Delenn zantel
En eur dintal ‘barz an êr
Muzellou ledan ar skoasell
A zerre war ar haner.

Disklêradurez

Ar weledigez-mañ a darzas em yaouankiz kenta, a zo ‘n em gavet sevenet kazi ger ha ger er goañv-mañ, dre vuhez ha maro Erwan Berthou, drouiz meur Kaledvoulc’h, en em dennet 15 vloaz a oa en beg an Talberr, parrez Pluevihan, Bro-Dreger. A, 29 a viz Genver 1933, amezeien hen kavas maro gand ar riou, an dienez, ar hleñved da 71 vloaz ; e wreg, kollet he fenn ganti, a veve en kichenn ar horv maro meur a zevez ‘oa.

Salud da Vreiz

Salud, ma Breiz, o ! bro ken mad,
Dudiuz da ene Breizad,
Dit-te 'kanan ma zon !

Trouz lirzin da henivelez
Ha brud da adsavidigez
'Zo eet dre bep kanton.

Dond a ra an dud a-dost, a-bell
Da garoud bremañ Breiz-Izel,
O mamm hag o Itron.

Dond a ra bourhizien binvidig
Peizanted paour, tud reuzeudig,
Mez oll tud a galon !

Hag e kanont a-bouez o fenn
Ar gwerziou seder ha laouen
A blij da beb Breton.

Ar Varzed ivez a gano
Soniou kaer en enor d'ar vro
War al lizinna ton !

Ma yelo brud tud Vreiz-Izel
War an avel d'ar broiou pell,
En tu all d'ar mor don !

Doue, ma diwallet

Doue, ma diwallet deuz spont an nozveziou,
Deuz ar sperejou fall a red dre an neñvou
Hag a zegas an aon beteg poull ar galon :
Doue, ma diwallet deuz pizmig an anaon.

Doue, ma diwallet deuz ar hleñved garo
A lak er gwaziou bulumou ar maro.
Deuz ar glahariou kriz hag ar poaniou spered :
Doue, ma diwallet deuz spouron ar vered.

Pa vez keuziet an den gand trubuill ha gand poan
Ha beuzet en eur mor a hlahar hag a zoan,
E ene 'zo mantret ha prest da vond da goll.
Doue, ma diwallet deuz an dizesper foll.

Pechou a zo stignet dirag treid ar re zall
Gand ar gasoni droug ha vañjañs an dud fall
Meur a hini a gouezas ha na zavas biken :
Doue, ma diwallet deuz anaoud eur gwall den.

Doue, ma diwallet, ha diwallet ma bro
Deuz an enebourien a glask reuz ha maro,
ud zo hag a êsa diskar on hredennou :
Doue, diwallet Breiz deuz o hoantadennou.

Son a garantez

Evel eun durzunell
Digor he diouaskell
E oa ma mestrezig
Gwisket ‘n he mantellig.
Diouz kolier he hap du
Tronet tro he goug ru’,
‘Save war greh he fenn
Heñvel ouz eur vleuenn.

Eur vleuenn euz an neñv
Deut euz touez an êle’,
Eur vleuenn a hwez-vad
‘Vel lili-hañv ar prad.
He bleo hir ha melen
‘Vel deliou ar rozenn
‘Gurune he zal kaer
Gand eur helh arhant sklêr.

Gisket en he broz hlaz
Leun a vredeür braz
‘Oa ‘vel ar barbellig¹⁶
Pa sun ar vleuennig
Evel korv ar gwenan.
He hreizig a oa moan,
Hag he divreh ken gweon¹⁷
He diouaskell eun eon.

¹⁶ barbellig : ?

¹⁷ gweon : gweñv.
eon : even.

Paour, izel, heb danvez,
Matez... ha Rouanez !
-Heb amzer dremenet ;
Euz an traou da zoned
Diforz ha dizoursi
'Vel eur gwir wennili, -
He halon a roe
Hep soñj fall 'n heh ene.

'Drezu d'he daoulagad sklêr
Ha ken don hag an êr,
Ken glan ha dour feunteun,
'N he halon 'kreden lenn
N'am-bije ket troket
Madou brasa ar bed
'Vid he daoulagad du,
... Eur pok war he jod ru' !

Siwaz, perag n'eo bet
'Med eun huñvre kaled
On amourousted-ni
War ar bed-mañ, ken kri' ?
Peleh, o ! ma houlmig,
'H-eus kaset da neizig
Ha da beseurt bro bell
Out eet a-denn askell ? ...

Lenn Killarne

En tu all d'ar mor don ha d'ar menezioù braz
War vordig eul lenn vihan gompez,
Dre ar gwenojennou goloet gand broenn glaz
Me a yeas da bourmen gand ma mestrez.

Dre m rede en oabl ar houmoul a bep tu
Hag on bag war dour lenn Killarne
Kontant da veza pell, laouen euz on harlu
Ar vuhez kelt 'oa unan 'n daou ene.

Eno war vord eul lenn sklêr 'vel eur melezour
Diragom brazder noaz ar menez,
Keid ma skrije lapoused 'uz d'an dour,
Eun deiz, ni ganas eur zon a garantez.

Diou galonig yaouank ha daou ene heñvel
Ne zoñjont ket 'barz ar gwall amzer.
Ha, pa zeu da hweza 'n eun taol krenn an avel,
O disparti 'n-eus kalz muioh a grizder.

Ar goañv kaled ha yen a arruas souden
Hag a ziframmas on diou galon ;
Distaolet a bep tu, 'vel daou dammig plouzenn,
Birviken mui ne welim an Iwerzon.

Gweledigeziou

I

Heol benniget, buhez ar bed,
Rod wenn, biskoaz skuizet,
O kerzed
'Dreuz d'an oablou ledan.
Piou ar mestr da entan ?
Piou ar perhen ken gallouduz
Ma merk dit eun hent peurbaduz
Eo red dit heuill, o ! heol skeduz ?

Loar, rouanez he fenn melen
En-dro dit meur a steredenn
'Vel gward-enor en az kichenn,
O ! Loar
Diwar on faour Douar
A bella da noz ar glahar
Gand da vannou gwenn liou d'ar hoar.
Piou a gemenn dit-te moned
Hep beza biskoaz ehanet
Dre hentchou heveleb bepred ?

Stered diniver an neñv ! Sell
Emaint evel tachou arhant,
Mez pegen pell, ha pegen pell,
Eur spont.
Soñjal e hallfen eno mond.
Mez mar doh kaer, piou 'zo kaerroh ?
Nemed an Doue 'uz deoh,

Hennez avad galloudusoh.

II

Doue an Heol hag an Douar,`
Ar Stered hag al Loar,
Eur Barz a zo, hag eñ dister
A hoanta kana da vrazder.
Hogen, siwaz, pegen gwaz eo
Ha pegen trist abaoe 'ma heol

An anken hag an treñkadur
A zo hepken e donkadur
Pa zonnj c'hoarzin
Moust ha lirzin,
Ar galonad dizesperuz
A sko he buhez gwalleüruz.
Mar seblant eüruz diavêz,
E ene e-barz a zo fêz
Ene krenuz, a glask atao
Eun eürusted ha ne gavo !

III

Me 'garje boud menez uhel
Lipet ma fenn gand an avel,
Me ne garjen biken mervel.

Eur menez ma'z oan-me bet
Sioul ha peoh 'vezen bepred
'Vel eun den koz
'Hortoz an arched 'n eur repoz.

Me meze gwelet pell du-hont
Bep sort tud o vond hag o tond.
War horre ma hein daoubleget
Tiadou tud ‘meze maget.
Ya, mez kaoud eun ene maro
Ne hell karoud den war an dro,
Beza stag en eul leh distro,
Kement-se a zo re haro.

Petra c’hoaz neuze ? –Eul lapous
Hag eñ ken laouen ha ken dous.
O ! ya beza lapous ‘vez brao.
Moualh, eostik-noz pe bistiklao¹⁸.
Brucheh-ru’¹⁹, pe c’hoaz gwennili,
Ken glan ha bleuenn al lili.

Sell pegen uhel e nijont !
Piou ‘zo barreg eno da vond ?
Ken tost d’an Neñv ha da Zoue,
M’heller komz ‘n eil gand egile.
Mez buhez an evn a zo berr,
E ene ‘zo ‘n e vouez ken kaer,
Ha pa vezo e vouez marvet,
E ene paour en-do bevet !

Me ‘garje boud an Avel mor,
Pa vez gorreg, ha pa fulor.

¹⁸ bistiklao : pintig.

¹⁹ Brucheh-ru’ : bobhed-ruz

D'ar mor me 'meze greet an dro.
Me meze redet to-war-dro
Da aochou karet Breiz, ma Bro.

Me meze c'hwezet gand kounnar
Da harz diwarni peb glahar.
Me meze bet kalz plijadur
Oh hirvoudi en eur goz vur
Pe o c'houibanad 'barz an noz
'Vel eun ene a houl digor,
Pe c'hoaz 'barz ar siminaliou
D'ober aon d'ar merhedigou.

Me n'on menez, evn, nag avel,
Siwaz 'vidon ! – Eun den marvel. –
Peran n'on ket manet bugel,
Pe varvet e-barz ma havel ?

C'hoantegez Doue ne oar den.
Senti a zo red, hep termen.
Mez me a rafe eur bedenn.

Lor²⁰ galloudeg, gweled az rez
An neb o-deus poan hag enkrez.
Meur 'hini 'zo ane'. Te 'oar,
Darn a guz, darn all a lavar.
Mad ! 'Vidon ne houlennan ket
Kaoud enor, brud, madou, kened,
Mez pa vin maro, me 'garfe,

²⁰ Lor : notenn el leor orin : Ancien nom gallois de Dieu ; correspond au latin Jovis.

En Breiz an neñv beza arre.
Beza gand eun delenn em dorn
'Mesk ar Vretoned a bep korn,
Ha dirag da Dron, Galloudeg,
Kana c'hoaz er yez Brezoneg.

Diwar lein eur harn

War dosenn Sant-Weltas²¹ ‘oan pignet.
Goueliou an noz ‘oa peurziskennet
Hag an neñv a oa sklêrijennet
Gand goulou drouglivet al Loar :
He hernier begeg, ‘uz d’an dremmwel,
A skuille war reier Trevezel,
Deuz Pleiber-Krist da Gerne-Uhel,
Diou rengenn annou liou d’ar hoar.

Hag, en tu eneb, en dremmwel pell
‘Leh e trouzkroz²² moriou Breiz-Izel
E-kreiz bae Gwaien, an Heol santel,
A goueze goude e dro hir.
Teñvalijenn a oa war ar Gragou,
War Uhelgoad hag war ar hoajou,
War Poulllaouen ha Lanneanou
Ha war Skrignag, bro an dud dir.

E-kreiz ar vro-ze, ‘vel eun tourtan,
Tosenn Sant Weltas, sioul ha distan,
A zave ken sonn hag eun neiz bran
‘Tre an douar hag ar goabrenn ;
Eun tu douti aoa beuzet
Gand sklêrijenn ouer²³ al Loar vouzet,
Ha war an tu all e oa pouezet

²¹ Sant-Weltas : notenn el leor orin : En Carnoët, Côtes-du-Nord : gigantesque tumulus qui s’aperçoit d’une vaste étendue. Observatoire gallo-romain ?

²² trouzkroz : ober trouz.

²³ ouer : abaf.

Gand an noz du eur vantell yen.

Neuze ‘vennigis al Loar velen
Laket gand Doue ‘kreh ar goabrenn
Evid frealzi kalon an den
En noz teñval dizesperuz ;
Frealzerez an den glaharet
A ya da glask, e-leh e gousked,
Huñvreou all ouz e zremm, gweñvet
Gand nerz e gozni hirbaduz.

Tamm ha tamm e pign ‘barz an neñvou,
‘N eur sklêrijenna an douarou
Ha kribenn loued ar menezioù
Euz eur penn a Vreiz d’egile.
Hag he bannou hir, pebez souez,
E r parkeier, lanneier gouez,
A bik evel skeulioù dizivez,
O skoulm’ a douar gand an ne’²⁴.

Neuze ‘welis eun dra vurzuduz
Dre ma stoke eur vannenn lintruz
Da horre ar blenenn pe ‘r yun fankuz
Krohen an douar a skarre,
Al lann a zaoublege e bikou.
Hag ar bodou banal o begou,
Ar vein a dehe deuz an hentchou,
Dirag ar beziou ‘zigore.

²⁴ ne’ : neñv.

Deuz peb bez, eun den maro ‘zavas
Ha gand ar vannenn Loar a gras
Rez an douar beteg ma teuas,
Rez an dosenn sonn hag ar roz ;
Eno, bodet oll war deir rengenn
En em gavjont, o eskern melen
O tregerni deuz o zreid d’o fenn
‘Vel deliou kras eur wezenn goz.

Ha me o kuza ‘mesk ar bodou
A gelhie ‘vel rengennou goafou
Beg an dosenn hag he hosteziou.
Rag gand an aon e oan boemet
Ahano ar re varo ‘welen,
O ‘n em renka war hed ar rozenn,
Hag an disterra trouz na gleven
‘Mesk kemend a dud termenet.

Gand t ud varo ar rengenn genta
E oa telennou euz ar haerra ;
Barzed vrudet ‘oant bet, peurvuia,
En Breiz Vihan, amzer gwechall ;
Kleizeier ‘oa gand an eil rummad,
Merglet gand an amzer ha ar gwad.
Ar re-ze ‘oa bet paotred argad,
Enebourien Roman ha Gall.

An deirved rengenn a oa kouërien,
O benviou labour a welen
‘N o daouarn eskerne ha melen,

Rouzet e oant gand ar gozni.
Deuz kreiz o dent hanter dispennet
C’hwezadennigou bez a zanted.
Ken sioul hg ezenn er gweniched²⁵,
Ma kreden ‘oant oh alani.

Al loar begeg, er goabrenn digor
A neuzie²⁶ ‘vel eul lestr ‘kreiz ar mor
Pa chom ar gwagennou difulor,
Ha pa ehan an avel taer ;
El lanneier, ne oa ken eun den
O teurel en êr e youhadenn...
Ne gane ket c’hoaz ar hilleien
En Leskern nag en Keranskez.

Neuze, deuz kreiz Karnel Sant Weltaz
En êr eur Skeudenn vriz a zavas
Ha d’an teuzou bodet a gomzas
E-mesk taran ha korventenn ;
A-dreuz da zaou-hant a gantvejou.
A-dreuz da wrahellou an oajou.
Ar geriou ne oant ket sekrejou.
Rag yez ar Brenn ah intentent.

²⁵ gweniched : gwezennouigou.

²⁶ neuzie : a oa heñvel ouz

War ar rohellou

I

Avel 'hwez d'am skouarn, avel al lannou.
Dindan da alan e pleg ar bodou.
Ha ma fenn en tan, ma halon serret,
E sellan trist ouz an neñv koumoulet.

Pegoule 'vezin-me douget bet' an neñv,
Silet ma spered en avel beure,
Pa vouskan tener war bleun ar parkou
'Vel pa ve ennañ o klemma moueziou ?

Avel al lannou a dremen amañ
'Uz d'at Rohellou, ma-un' az klevan,
Ma-un' !.... N'eus nemed ma hiez feal
E-kichenn ma zreid gand mall o chilpad.

On gwel 'zo harzet, mann 'med koumoul du
Er goabrenn divent bountet a bep tu...
Ar re-ze a ya leh eo greet de' mond
Eun deiz d'o Haser e rentfont kont.

Me ivez a ya gand ma flanedenn
'Vel koumoulou teo an neñv 'uz d'am fenn.
Da glask e leh all eun tamm eürusted
Na vez ket kavet aliez er bed.

II

Reier gouez Kerne, ha daoust ha gwechall

War ho kribennou Gwennhlan pe Riwall
O-deus greet kana kreden o zelenn
Ar memez avel o so ‘uz d’o fenn ?

Ar morc’hwez a frê ma belo dihijet
Meur a galon Barz en-deus entanet.
Kalonou Barzed a zo oll maro,
Kazl ane’ n’eo ket manet o ano.

Ha setu perag e karan kleved
Mouez an Aveliou en obal kemmesket.
Aveliou a gan ‘vel telennou Neñv
Pa dremenont ‘uz menezioù Kerne.

An avel a frankiz

Setu an Heol aour o sevel
Hag o tiruill war Vreiz-Izel.
Ar gaouinier²⁷ briz o tevel
'Kreiz ar hoajou don.
Al lapoused euz ar mintin
A daol en êr o han sklentin,
Hag ar merhedigou lirzin
A zelaou o son.

An Avel a Frankiz,
Digabestr ha diskuiz,
War ar Vro a hwez bepred
Gand eun ezenn dous meurbed.
Mez siwaz e ezenn dudiuz
Ne ziskar ket an ENKREZ klemmuz
Rag war an douar milliget
Gouela a zo red.

Setu ar bed o tihuni,
Hag an Natur o lugerni,
An den o vond c'hoaz d'enebi
Ouz an den, e vreur !
Al labour divarvel a ren
War an douar ha war an den.
N'esu ket bara hep stourmadenn
Nag emgann beb eur.

²⁷ gaouinier : skreved.

An avel a Frankiz
Digabestr ha diskuiz,
War ar Vro a hwez bepred
Gand eun ezenn dous meurbed ;
Mez siwaz e ezenn dudiuz
Ne deh ket an TONKADUR euzuz,
Rag war an douar mastaret
Poanial a zo red.

Kuzet eo an Hent en neñvou
Gand gwiskad teo ar goabrennou ;
Ar glao-bil hag ar hurunou
A strak heb dihan ;
An doaur a zo trist ha keuziet,
Ar yeod glaz a zo labezet,
Hag an deliou a zo kouezet
Gand an evn bihan.

An Avel a Frankiz,
Digabestr ha diskuiz
War ar Vro bepred a hwe'
'Vel pa zeuje a Zoue...
Ya da ! Mez e ezennig klouar
Ne lazo an an ANKOU bouzar,
Rag war an douar dismantret
Mervel a zo red !

Aberz ar beleg

An noz du a zo kouezet war greun seh an douar
Ha goulouigou bihan en pep prenestr a bar ;
War ar gêrig o tiskuiz o hournij an Huñvre
Ha misteriou ar housked a ren en peb gwele.

Ar Barz hepken ‘zo dihun : beleg dirag an tan,
An den ema e vuhez ‘tre iliz ha bered,
Pa vez an oll o repoz, e labour e spered.

E spered a wir Vreizad bet steuet en e vro,
Arnevet er Hloerdi gan pedenn ha daero’,
E spered a zo chomet stag ouz e gorn douar,
E ene chomet yaouank a dreuz flemm ar glahar.

Ar beleg ‘zo e-unan, - pell zo ‘ma e-unan, -
‘N-esu mignon nemed Doue, - an den mignon n’eo mann,-
Hag e ene labouret gand soh an unander
‘Zo eul liorz a Varzaz, a Vister, a Gaerder.

Eur gwir Varz eh eo deuet, heñvel ouz ar Re goz
Stummet war batrom gwiriou Sent-drouized ar barroz,
Mez e varzazou²⁸, siwaz, biken den n’o lenno,
Emaint, abaoe bloaveziou, kuzet ‘tre delienno’ !

Koulskoude –meur a nozvez ar barz dizanvezet
‘N-eus bet o ad-adlennet, en e gambr azezet :
Dre ma lenno ar paper, e galon entane,

²⁸ varzazou : varzonegou.

Hag eul lorh gwall natural a zave ‘n e ene.

Mez an nozvez-se, an Ourgouill, kreñvoh evid biskoaz,
A lavare d’e skouarn : « Moul da werziou warhoaz !
Da werziou ‘zo dudiuz ha par d’ar re vrava :
Petra dalv dit, ken kuzet, chom atao da veva ? »

Hag ar Barz umbl²⁹ a zaillas e galon en e greiz !
N’eo ket e hloar e vije, mez gloar ‘vije da Vreiz,
Hag e werziou, kurunet en pep kenstrivadeg
A zidaolje an enor war ar yez, brezoneg !

Ar Barz-beleg ‘zigoras al levr skrivet gantañ,
Hag a reas sin ar groaz warnezañ da gentañ,
Goude-ze war e dal gwenn ‘reas ar sin, diflamm,
Hag, hep trei penn, e taolas ar haier ‘kreiz ar flamm !...

Neuze ‘ouelas ar beleg dirag al ludu seh,
Hag e spered ‘n eun taol krenn ‘savas uhel d’an neh :
E bluenn e kemeras... Hag e skrivas eur werz
Ar gaerra ezu e vuhez : kanaouenn an Aberz.

²⁹ umbl : galleg : uvel.

Ar han a gane Maggi³⁰

War eur menez, pell euz ma Bro,
Hep kar war-dro – nag eur mignon,
Eh azezis evid soñjal
En traou gwechall – don em halon.
Ha pa baoueze an avel
Gand e hwitell - da hirvoudi
Me ‘gleve c’hoaz em eñvor gwan ;
Trouz ar Han – a gane Maggi.

Eur wech eh ya da Vro-Gemri
Leh ‘oa Maggi – o telenna.
Azezet dirag he benveg
He bizied c’hwek - o krena
Ouz eun doueez ‘oa heñvel
Pe ouz eun Êl – leun a zudi ;
Na glevis biskaoz eun ken gran³¹
Hag ar Han - a gane Maggi.

O ! Deus eta, ezennig sklêr
A red en êr – ‘uz d’ar barrez,
Da zegas c’hoaz d’am skouarn baour
Mouez kleier aour – ar ganerez.
Degas a ri din soñj neuze
Euz an eur-ze – en Bro-Gemri
Pa even an notennou glan
Euz ar Han – a gane Maggi.

³⁰ Ar han a gane Maggi : Greet en doare rimal Bro-Gembre (notenn el leor orin)

³¹ gran : kaer.

Meur a blah yaouank ‘m-eus klevet
Dre an Ollved – o telenna.
Mez hini ane’ n’oa ken drant
Ha Maggi gaont, - hi ar wella.
O selaou he mouez, dous ha pur
‘M-oa plijadur – joa ha dudi,
Hekleo ar baradoz distan
‘Oa ar Han – a gane Maggi.

Pa vez glaharet ma halon
Me ‘zoñj en ton – merh Llanover
Pa hoarie gand he Zelenn
War he barlenn – gwerziou Gomer.
Hag em-eus esper e teuio
Deiz ma maro – eur wennili
Da douitouial³² ‘uz d’am fenn gwan
Boud ar Han – a gane Maggi.

³² douitouial : richanad.

Ar girzier breton

Hed da hed an hent, evel diou voger
Teo, ledan ha dru, e sao ar girzier,
Ar girzier ken sonn hag ar hestell taer.

Ar girzier uhel a zo bet kleuziet
Gand rummadou tud a-bell 'zo teuzet,
Heñvel-beo ez int ouz labour ramzed.

En-dro d'ar parkou ez int stignet c'hoaz
Evel kevnid hir ha galluduz braz,
Evel ma oant deh, 'h int a o warhoaz.

Rag pa gouez eur horn euz ar girzier koz
A holo plenenn hag a zivenn roz,
Gand ar houër e vint savet 'raog an noz.

Eur sort nerz distourm 'ra da Vreiz-Izel
Delhel mad bepred d'ar girzier uhel,
Ha pa vent risket, c'hoaz o adsevel.

Biskoaz stroll, arme, soudard, brezeler,
N'o-deus greet nebleh labouriou ken kaer
Na ken paduz 'vel ma'z eo ar girzier.

Pep hini ane', mar befe brezel,
'Vid divenn ar vro 'vefe eur hastell
Kreñvoh ha surroh 'vid touriou uhel.

Bouledou ha plom ha mindraill treitour
A ve dihalloud ouz ar girzier flour ;
'Dreg ar girzier koz e ver er hledour.

Ar gwez dero kamm, ken kaled ha mein,
Ar bodou kelvez, an drez, hag an drein,
Hag ar skodou lann a gresk war o hein,

Hag a ra warne renkou kranellou
'Zo surroh diwall evid mogerious,
Startoh da ziskar evid manerious.

Ar gorzier 'zo c'hoaz toennou hegar
Pa gouez ar glao-bil war greun an douar,
Pa hwez ar gwentou gand strop³³ ha kounnar.

Pa refom, ma dous, eun ti war ar roz,
Tro-war-dro dezañ, evel on tud koz,
Ni 'zavo girzier kaerra ar barroz ;

Ha war o gorre, ni 'blanto dero,
Hag etre ar gwez, 'hadim lann garo,
Eno 'c'hortozim dizaon ar maro.

Ha war on lerh c'hoaz, ar girzier uhel,
Teo, ledan, ha dru 'vel en Breiz-Izel,
A viro ar Peoh, prest 'vid ar brezel.

³³ strop : feulsted.

Pok ar mintin

Ha soñj ah-eus, ma dous, euz ar mintin miz Mae
D'ar mare just ma tarz an heol war ar mene'
D'ar mare just ma kan an evn 'barz ar brouskoad
E teujen mistr pleget dudiuz tro d'az penn ?

Digoret 'm-eus an nor war ar gambrig distan
Ha difonn, 'vel gand aon, 'm-eus laket eur pok glan
War da ziweuz, ken fresk ha deliou bleun ar prad,

Ha ken goustadig all, gand doan d'az tihuni,
On pellaet eüruz, - rag beteg-henn hini
Euz ar pokou roet na bet, ne oa ken mad.

Ar seiz barz ha merh ar roue

Seiz Barz e oant en eun ti koz ;
An nor warne ‘oa serret kloz.

Er-mêz an avel a hweze
Hag ar harzarh gwenn a goueze ;

Ar siminal a vogede,
Hag ar gorventenn a voude,

Hag ar moged en ti dister
A lake morenn war ar gwer.

Seiz Barz e oant en-dro d’an tan
Oh eva flip goude o hoan.

‘N eur eva flip, i a gane
Beb eil gwech eur zonig neve’.

Hogen, ‘keñver gand al loch plouz
E oa eur haer a gastell rouz.

*

Ar henta ‘ganas ‘oa Brizeuk.
Hemañ ne oa ket kaner teuk.

Kana ‘reas Mari, plah koant ;

‘Oa pell dioutañ ermêzant³⁴.

Souden, war an nor, prenet mad,
E skoas dao eun dorn divad.

Dao, dao adarre ; « Teuz pe den ? »
A houlas Brizouk gand eur hren.

An Uhel a zavas , ha d’an nor,
E yeas eñ da rei digor.

Eur plah ‘oa eno, gwisket gwenn.
« Brizeuk, emezi, Barz Bleo Melen,

Ma zad euz ar Hastell uhel
A gas ahanon d’az kervel. »

Ha Brizeuk a zentas dioustu,
Hag er-mêz e-kreiz an noz du.

*

Ar c’hweh Barz all a dostaas
O skabellou ouz an tan braz.

Ha Gwill Kerambrun ha sevel
Ha kana eur werz a rezel.

« Lemmom, emezañ, on hlezeiou

³⁴ ermêzant : dilezet.

War gribennou ar menezioù. »

A-boan ma oa echu e dro
War an norig eun dorn a sko :

An Uzel mond da zigeri,
Ha Merh ar Roue dond en ti.

« Ma zad, emezi, lavar din
Degas Gwill Kermabrun ganin. »

Gill Kermabrun ‘blegas e benn.
Da heul ar verh ‘yeas souden.

*

Yann Gwishouarn, a Gastellin,
A zavas neuze, ken lirin.

Mezeg farsuz ‘oa anezañ
Evaj kreñv a blije dezañ.

Hag e kanas : « Ar gwin-ardant
A zo red da vihannañ.

‘Vel d’ar bugel bihan al lêz,
‘Vel kafe rouz d’ar vagerez. »

Eun tarz kurun e-barz an neñv :
Dao, dao war an nor kreñvoh-kreñv.

Ha Merh ar Roue ‘barz an ti.
D’ar Gwishouarn e pokas-hi.

Pa zerras an nor war o lerh,
El loch e reuas eur barr erh.

*

Hag ar pevar Barz a chome
En-dro d’an tan en em domme.

« Evom c’hoaz eur bannah flip tomm »,
Eme neuze Joachim Gwillom.

Joachim Gwillom a zo beleg
‘Touez ar Webediz, kaloneg.

Ha p’en-doa skarzet e bicher,
‘Lennas de’ Levr al Labourer.

Koulskoude ‘n avel, ‘vel anaon³⁵
A yude... hag oll o-doa aon.

Neuze ar plah yaouank a stad
En ti ‘oa antreet goustad.

« Eur beleg ‘n-eus ezomm ma Zad.
Gwillom a ranko dond timad. »

³⁵ anaon : notenn el leor orin : anaon : personnification de l’Ame désincarnée.

Gand sin ar groaz en e gerhen
Ar beleg heulias ar verh wenn.

*

Yann ar Skourr ne lavare gir³⁶.
Moarvad e kave ‘n amzer hir.

Hag eur hwezenn yen, a-hend-all,
A berlezenne war e dal.

« Petra ‘teus ‘ta ? », ‘me Prosper Proux.
Kan dem da Gloareg ar Rannou. »

Yann a zantas war e vignon.
E vouez a vouge ‘n e galon.

Merh ar Roue, kazi kerkent,
A oa en ti ‘vel diagent.

Hag Ar Skourr, heb red hen gervel
A yeas ganti d’ar Hastell.

*

Proux, ‘velato, ‘n eur weled se
A gomañsas neha ive’.

« Ne gomprenan netra ebed
Perag amañ n’on lezer ket ? »

³⁶ gir : ger.

Hag eñ da gregi gand eur zon :
Son Yann Pipi hag al laeron.

Mez d'ar houblad diweza toud
E oa galvet da vond en rout.

Mond a reas gand eur c'hoarz skiltr³⁷.
« Kenavo !... Me 'ya gand ar foeltr ! »

Hag e serras an nor a-frp.
« Ar Roue a ra ouzom goap. »

Eme Kermarker, 'benn ar fin.
Evom jistr, pa n'eus ket a win. »

Daoust ha Merh ar Roue 'gav ket
Nemed Barzed dond da gousked ?

« Evel ma tainte ta an traou.
An Uzel, kanom on-daou. »

*

Ober a rejont beb a eil poz.
An avel 'hoarze 'kreiz an noz.

Neuze antreas ar plah kaer.
Hi 'douchas da skoaz Kermarker.

³⁷ skiltr ; skletr, er skrid orin.

Hersart Kermarker a zavas,
Hag heb eur grig, eñ he heulias.

*

Fañch An Uzel, chomet e-un,
‘Tal an oaled ‘reas eun hun.

E oll vreudeur ‘oa partiet,
Perag ne oa ket bet tizet ?

Perag Ar Verh koant ne houle
Kaoud Fañch An Uzel ‘ne he gwele ?

Hopal a ra. Nemed eur skreo
Ouz e vouez kriz ne ra hekleo.

‘Greiz-oll eur barr-avel a hwe’
Ema el loch Merh ar Roue.

« Arru eo da dro, Barz Arvor.
Kastell ma Zad ‘zo dit digor. »

*

‘Vid pokad d’ar Barz An Uzel
E tosteas an Dimezell.

Dizolo ‘ree dremm kasti’
Hurrua ! Merh an Ankou³⁸ ‘oa hi.

³⁸Ankou : notenn el leor orin : peronpage mythique de sexe masculin, personifiant le trépas.

Gwall-huñvre al loarier

Er goueled divent ar pellder
‘Vel eur voul arhant ‘ma al Loar ;
He dremm lintruz liou gand ar hoar
A zeblant eur volotenn gaer
En goueled divent ar pellder.

Ar houmoul briz en neñvou braz
A darch a-wechou ar goabrenn
Ha war ar voul gromm a dremen
‘Vel barennou greet gand liou glaz.
Ar houmoul briz en neñvou braz.

Ar mêziou,w ar an douar koz,
An tier a zerr war o zud,
Ar re veo a ya da chom mud
Soubet en deun o gwele-kloz,
Er mêziou, war an douar koz.

Ar chas hepken hag ar gawenn
A harz, a skrij ‘trezeg al Loar
E-keit ma kousk tud an douar,
Arvesti ‘ra ouz al Loar wenn
Ar chas hepken hag ar gawenn.

Al Loarier a zispak neuze
Goustadig, gorreg, ware goar,
Evid ober dirag al Loar
Hervez e gustum, eun huñvre,

Al Loarier a zispak neuze.

E zremm ‘deus liou ar voul arhant.
Hag e zaoulagad digor braz
A zo sunet gand al Loar graz
‘vel an houarn gand an emant³⁹ ;
E zremm ‘deus liou ar voul arhant.

Al Loar a hoarz ouz al Loarier.
Al Loarier a hoarz ouz al Loar.
E spered ‘guita an douar
Hag a gemer e nij en êr :
Al Loar a wel moriou ledan.

Eur Palez liou gand an aour ru’
E tizolo en eur blenenn,
Tud estrañj ennañ a dremen,
Hag eñ ivez da vond dioustu
Er Palez liou gand an aour ru’.

War eur gador mein prisiuz
Merh al Loar a ren Loaridi :
An oll ‘zo akord d’he fed ;
Merh al Loar ‘zo karantezuz,
War eur gador mein prisuz.

Touellet eo eet al Loarier
Gand bannou gwenn al Loar dreitour.

³⁹ emant : galleg : mên-touch.

E spered 'ya da red an dour.
Gand merh al Loar hen eureujer.
Touellet eo al Loarier.

Hop ! Med ar gont a heñch souden.
Penaoz eo degouezet an traou ?
Ar pezh a welas a oa gaou.
Al Loar n'eo 'med eur gram-pouezenn.
Hop ! Med ar gont a cheñch souden.

Al Loarie a zebro al Loar.
Astenn a ra e zivreh treud
'Vid he zapoud war beg e veud,
Hag he degas bet' an douar.
Al Loarier a zebro al Loar.

Med, o ! dismantr ! Eñ 'zo lonket,
Penn, kil ha troad, hag ivinou.
Evet eo net gand ar bannou,
(Nemed e votou 'zo chomet).
O ! dismantr ! Kouezet eo kousket.

En goueled divent ar pellder
'Vel eur voul arhant 'ma al Loar,
He dremm lintruz liou gand ar hoar
A zeblant eur volotenn gaer
En goueled divent ar pellder.

Ar gwele

Gwele, da ano dous e-un din a lavar
Out eul leh a vister, eur guziadenn dispar
Prest da weled pep tra, prest da gleved ive',
Prest da rei bod, mez nann da werza : mud out-te.

O ! gwele amourous, te 'oar pebez luziou
A hell beza, en noz, dindan da liñseliou,
Etre daou bried eureujet nevez zo ;
Ha te vez c'hoaz blotoh ha gweñvoh evito.

Gwele madelezuz, sioul ha sentuz bepred ;
Ar henta 'barz ar bed eh eus degemeret
Ar bugel a zifluk souden deuz kov e vamm.
Mez evid kleved garm, te n'ah-eus garmet tamm.

O ! gwele droug, a vag en ez kolhedou kuz
Bep seurt korriganed ha teuzigou euzuz
Ar re⁴⁰ a zeu en noz da zihun ar housker
Ha da zegas dezañ spont, enkrez, dizesper.

Gwele seh en hini⁴¹ kement den a dremen
Liesoh a noz hir evdi a noz laouen,
Gwele fall, a reseo en plegiou da liñsel
Koulz gadal hag onest, koulz gast ha dimezell.

Gwele digar hag a welas mervel kalz tud,

⁴⁰ Ar re ; pere, er skrid orin.

⁴¹ en hini ; en p'ini el leor orin.

Evel m' o gweljez o henel, te bepred mud.
Gwele digomz, na adlavare gwech ebed
Klemmou truezuz ar hlañvour az-teus klevet.

O ! gwele mad memestra, o ! gwele konfortuz,
A lodenn nozveziou laouen pe gwalleüruz,
Te 'zo evid an den, hanter ezu e vuhez ;
Bennoz dit 'ta, Templ Karantez, Kavell ha Bez.

Gloar Eva !

Deuz Baradoz an Douar
Pa dehas Adam en glahar,
Harpet ouz ouz e vreh, o leñva,
 Piou 'oa... med Eva ?
Ar plah kenta a gonforte Adam
Dre ma kerze krommet dindan e zamm,
He harantez a ouias dousaad
 Ankou ar Himiad.

Abaoe an amzer bell-se,
Euz gouenn Adam ar vugale
O-deus stlejet dre gement Bro
 Chadenn ar Maro.
Mez an Ankou, ar Boan, an Dienez
'Zo bet trehet gand kalon ar Vaouez ;
War benn an Êrouant gourvezet
 He zroad 'zo pozet.

An Enor hag ar Brazder
An Disterded hag ar C'hwervder
Levenez. Trubuill ha pep tra
 'Zeu der zorn Eva !
War ar Roue, hi a zo Rouanez,
Ha war ar Paour, hi eo ivez Priñsez ;
Hi a gas an eil 'vel egile
 Dre ar Garante'.

Salud, Karantez dispar,

A sklêrijenn boul an Douar,
Mirourez an Dommder baduz,
An Tan burzuduz !

Dirag ar Plah war he zron divarvel
Stouom on fenn, Barzed a Vreiz-Izel,
Evel Marzin ouz treid Viviana
Kanom gloar Eva !

Priñsez Tour Arvor

Savet e-harz ar mor eonennet
Troid he reier e-barz an dour,
Arvor, bro goz ar wir Vretoned
En penn Bro-Hall e oa eun Tour.
Eun Tour kerreg kaled difuskul⁴²,
Paduz, didrehuz, ha garo`
Hag ar gwagennou braz divuzul
A ree eur gouriz en e dro.

E-barz an Tour-ze, abaoe mil vloaz,
Eur Briñsez yaouank bleo melen
A vev libr, e-kreiz `tre ar Groaz
A r Hleze dir hag an Deleñn.
Meneh, Barzed ha Brezelidi
A ree dezi eur gward enor.
Fouge a oa gand ar Vreizidi
O komz euz Priñsez Tour Arvor.

Priñsez Tour Arvor `oa c`hoanteet
Gand kalz a Briñsed gallouduz ;
Meura wech `oa bet êsaet,
He zenna diouz an Tour nerzuz :
Ar Zaoz, an Almand hag ar Spagnol
Hag ar Gall, pep hini d`e dro
A oa deut, dre gleze ha kanol,
Da glask laerez Gwerhez on bro.

⁴² difuskul : divralluz.

Mez ar Briñsez kaer meleganez
Distag he halon diouz ar bed
Ne felle dezi boud rouanez
Nemed war ouenn ar Vretoned :
Hag he marherien, paotred difourn⁴³,
He sujidi, he oll boblañs,
A chome dorn ouz dorn evid stourm
Beb eil Bro-Zaoz hag ouz Frañs.

Mez eun deiz eur Roue estrañjour,
Yaouank, pinvidug ha dichal
A hallas ‘n em gaoud beteg an Tour
Ha dre ar norig antreal.
Ha p’he-deveus gwelet ar Briñsez
Stumm flour ar marheg a vro bell
He-desu asantet boud Rouanez...
War Vro-Hall ha war Vreiz-Izel.

Ar pezh n’en-deus ket greet ar brezel
Nag an emgannou hir ha taer ;
Eur begad Karantez, eun tamm sell
‘Zo bet a-walh eid ober !...
Liamm an Eureud ‘n-eus unanet
Diou vro ha diou bobl enebour.
Ar Frañsizien hag ar Vretoned
A zent ouz Briñsez kaer an Tour.

.....

⁴³ difourn : heb aon.

Meur a bried ‘n-eus greet galantiz
D’ar Briñsez estranj ha melen,
Mez ar Briñsez ‘deus bet yaouankiz
Hag a bado da virviken !...
-Eet ar Rouanez d’ar bed all –
‘Zo bepred war an Tron Rouanez ;
Hi ‘zo deut : Republik Bro-Hall.

Ma stered

Ma ene ‘zo eun oabl du, ennañ tachou stered ;
Darn ‘zo braz, ha darn bihan : darn diêz da weled.

A-wechou, e-kreiz an noz, dihunet em gwele,
Me a blij din adkonta ar stered euz ma ne⁴⁴.

Me a gar tremen adgwel ar stered niveruz,
Euz an hini disterra d’ar muia lugernuz.

Me a chom eur maread outi oll da zelled,
‘Vid adveva dre ar soñj ma buhez troidellet.

Rag stered ma oabl teñval eo ma haranteziou ;
Kement ‘zo bet anezo ‘vel m’am-eus a zeiziou.

Mez allaz, int ‘zo nijet ha staget em goabrenn.
N’hallan mui ‘med o gweled o adapoud, biken.

⁴⁴ ne : neñv.

Youl Doue

D'an amzer gosa euz Istor
Ar Gelted, brudet dre o nerz,
Pa oa, deuz ar Menez ha d'ar Mor
Madou an Arvoriz en gwerz.
D'an amzer ma waske Cezar
Gand e arme war on douar
Ma voustre or bro didru⁴⁵,
Vercingétorix gouroneg
A zavas souden, kaloneg,
'Vid he divenn.. dre youl Doue.

Hed da hed gand hent ar Brezel
Ar Broadou a gez A-raog.
Evel-se 'barz en Breiz-Izel
Eur brank euz eur rumm all a grog :
Mez ar Franked, naon 'n o geno'
A zered evel eul lano
Bountet gand an aveliou goue'...
« Chom a-zao, ola ! Enebour !
Breh Nevenoe, Trehour
Da arreto⁴⁶ ... dre youl Doue...

You, hou ! Teh kuit an Anglizien
A zered da wada Bro-Hall.
Kant vloaz dioustu, ar Frañsizien
A zo bet o ren eun dañ brall ;

⁴⁵ didru' : didruez.

⁴⁶ arreto : galleg : chomo a-zav.

Mez deuz ar Vosges, eul luhedenn
A bar hag a daol sklêrijenn
War ar zoudarded a-stlabe' ;
Gand Janed Arc e teu ar maout
Gras da Richemont deut he haoud,
Eur Breizad c'hoaz... dre youl Doue.

War ar mor 'vel war an douar
Ar Vreiziz 'zo bet en enor,
En peb leh int 'zo bet impar
Ken braz er holl 'vel en viktor.
Cartier, Duguay-Trouin, Couédic,
Skweriou divarvel peb buhe'.
Eneou aour, korvou dispont
Prest atao evel "an Tregont"
Da skuill o gwad... da youl Doue.

Hogen mar 'deus bet on Tadou
Eun Istor lintruz hed da hed,
Mar 'deus merket don o roudou
War gement hent a zo er bed,
Bet o-deus ivez da houarn
Digand o hendadou kadarn
Eun Teñzor dilezet abaoe,
Eul lañgaj bet komzet gwechall
Gand ar Breton ha gand ar Gall
Pa oant sentuz... ouz youl Doue !

Mez eun deiz setu zo tarzet
Pa oa youl Doue, dre vurzud,

Eur mab euz a ouenn ar Varzed
A zonas an telennou mud.
Hag an den-ze, ar Gonideg,
Reizer meulabl ar Brezoneg,
'Oam deut oll hirio war e ve',
Ni, bugale euz e spered.
Eveltañ, on Mestr, lared :
« Bevet Breiz !... Setu youl Doue ! »

Youl Doue 'zo evel yez Breiz
E renk ar pinvidika yezou ;
Youl Doue 'zo derhel d'ar Feiz
'Vel m'o derrhel on mammou,
An dever evid ar Breton :
'Zo kerzed a-raog gand kalon.
- Ha 'benn arhoaz beza roue
War e zouar digabestret
Ha war e vadou dirouestlet :
Pa vo sevenet... youl Doue !

Geiz Grallon meur

‘On oh adlenn bremaig kanenn eur barz a Vreiz
War Grallon ha Kêr-Iz. Hag e soñjen en geiz
Ar Roue Koz, sentuz ouz komzou Gwenole
Pa daol e verh Ahez diwar e hinkane.

Ar mor a oa buan, gwir eo. Ar gwagennou
A strinke beteg bolz an neñv o zonennou,
Ha mar bije chomet ar briñsezig eno
O hezeg, re garget, a houbje⁴⁷ al lano.

N’eus forz : na, n’eo ket kêz, geiz ar Roue Breton
O heurta ‘barz ar mor e verh heb rei pardon,
‘Vid en em zaovetaad e-una mêz an dour ;

Eun tad mad n’en-dije maget eur sort krizder,
Euz gourdrouz ar Manah n’en-dize ket preder.
Ha d’e verh peherez ‘nize douget sikour.

⁴⁷ houbje : stokje.

An delenn destamantet

(Doare rimal ar 15ved kantved)

War dreuzou eun Ti dister ha Disto
Eur barz koz diNERZ a gane gwERZio',
Mez ouz e vouez dOUS hepken 'oa lapOUSED
Eveuz an dremWEL o tond da WELed.

Ar Barz a oa kOZ ha tost d'ar (OZ⁴⁸ don
Blaoveziou teñVAL, en-dro d'e gAlon
O-doa greet eur stERN. Eston a vERNent
En-doa gouzañvET hag andurET, kent.

Bet 'oa pinvidIK ; er hastellIK kaer
'Oa bet d'e dud koz wa r lein ar rOZ sklêr ;
Mez eun amezEG, den galloudEG braz,
En-devoa gwechALL hen laeret, ALLaz.

E oll verouriEN a oa bet prenET.
O yez, o hutUM a oa distUMMet
Hag eñ, pebez fENT, mab ar mestr kENTa
En-doa bet eur hrAOU d'en em zihAOUa.

Eno, d'an dasON, e kane sONiou.
Hogen, reuzeudIG... Hepken evnIGou
'Zeue war ar hARZ da zelaou bARZ Breiz ;
Er Vreiziz klouAR, 'oa mouget AR feiz.

⁴⁸ (OZ (skrivet evel-se er skrid orin) : ar Bez.

Ar bobl di-empENN, eno dreENNe
Hag a hoarzas goAP, ha mein a sklAPe
Gand ar barz kenAOUR, heb arhant, pAOUR noaz,
Den n'en-doa truEZ ouz e zileZ braz.

Mez Doue, RouE, an hini⁴⁹ 'rEas
Breiz da veza bRO, an hini⁵⁰ ROas
Eur yez d'ar BreizAD euz ar BarADoz,
A zo bet trugAR ouz on LavAR koz.

N'eus ket fellet d'AON lezel ar HAON du
Da skuill war on TUD eur gwiskad IUDu,
Ha paotred yaouANK, seder ha stANK c'hoaz
Goude marv ar BARZ eun deiz a dARZas.

Klevet e tregARN en o daouARN kreñv
Reun an Delenn hLAN roet gand AN neñv ;
Breiz n'eo ket maRO, ne ziskaRO mui ;
He mintin 'zo deUD ? Gret he meuleUDI.

⁴⁹ an hini : pehini, er skrid orin.

⁵⁰ an hini : pehini, er skrid orin.

Beteg ar maro !

Daou goz a oa kogn an oaled
Dre eun abadaevez kaled ;
Ar flamm ne zave, med tohor
Rag an avel 'oa 'barz an nor.
Korn boud miz Kerdu a zone
Hag ar vein-do a zistone,
Hag an daou bried, o-unan,
A gonte o kaojou d'an tan.

Souden, daou daol ouz ar werenn
O lakaas da zavel o fenn.
Hag i gweled eul lapous, prest
Da skei e veg ouz ar prenest'.
Evel-se, e-pad pemzeg de',
Beb mintin ha beb abardae'.

Mez eur wech ma stokas re oll⁵¹
Ez eo feuket al loenig foll,
Ha war an douar e kouezas
Ar filip diaviz, siwaz.

An daou goz neuze 'deus gwelet
Eun dra souezuz da gleved.
Ar filip 'n-oa kollet e bar
Lazet gand skilf eur haz digar ;
En eur glask anezi dre ar vro
Eo degouezet e-kreiz e dro

⁵¹ re oll : re greñv.

‘Kichenn prenestr didrouz eun ti ;
Hag e spered sempl da gredi
Pa wele e batrom er gwer
‘Oa en tu all e barez ker !

Evel-se beb beure, beb noz,
Gand prenestr e reas kaoz
Beteg ma varvas ar paour-kêz
Dre forz bouchad d’e vignonez !

Ar milouer koz

‘Barz ar gampr ‘uz d’ar chiminal
Suillet gand ar moged banal
Ha skalfet gand ar wrez
Ar sklasenn goz ‘zo sibillet⁵²
Eun tamm war he hoste’ brallet
Evel penn eur paour-kêz.

Beza he-deus, ar sklasenn goz,
Meur a veure ha meur a noz
Pa oa en he splander.
Lufret ivez e-barz an ti
Ha dizrevellet⁵³ dre enni⁵⁴
An annez ‘n o haerder.

Mez gand an amzer hag an oad
Eo bet gwariet he sternig koad
He lufr zo bet intret ;
Tost ‘vez red mond a-benn lakaad
Ar hoof war ar penn deread
Ha c’hoaz ne weler ket.

Ar milouer koz, koulskoude,
En-deus bet enor deiz pe de’,
Bet eo bet eur mignon
Mez nan hall degas en-dro
D’ar youankiz, ar re varo

⁵² sibillet : faoutet.

⁵³ dizrevellet : kopiet.

⁵⁴ enni : ennañ, gourel eo milouer.

O-deus greet dezañ ton !

« Milouer mad, lavar din-me :
Ha koant a-walh ‘on e-giz-se ?
Ha flour eo ma hrohen ? »

« Lavar din-me, milouer mad,
Hag eñ ‘on ridet gand an oad,
Ha ped ‘m-eus a vleo gwenn ? »

Biken ne gonto ped plah koant
A zo bet dirakañ friant.
Ped dremm en-deus skedet
Hag a zo eet ‘veltañ, siwaz,
Da goz bremañ... pe a zo poaz
Dindan pri a vered.

Nann, ar milouer ne gomzo
Ouz e dach merglet tra vezo
Sibillet ‘uz d’an tan ;
Chom a raio mud diwar-benn,
Ha gand n’o-deus greet ‘med tremen
En eur hoarzin outañ.

Mez eur wech bennag al las brein
Hen dalh prizoniet ouz al lein
A zsitigno souden ;
Hag ar sklasen goz dilezet
A gouezo d’an traoñ, dihejet,
Achu he flanedenn.

An eur a sko

An eur a sko gand he morzol lemm
War grogenn sklent ar bañdulenn arem :
Ar Micherour a lamm diouz e wele
Hag a ro pok d'e wreg, d'e vugale.
Eur bannah tan... eur volenn⁵⁵ kafe rouz
Ha prim er-mêz, dre ar wenojenn louz,
Rag an Dever a hortoz anezañ ;
Red eo gonid ar bara da gentañ.

An eur a sko gand he morzolog lemm
War grogenn sklent ar bañdulenn arem :
Hag ar bugel a bak e gaierou,
E leorigou, e blun⁵⁶, e zeveriou.
Prim a-le-mall⁵⁷ Sonet eh eo ar hloh.
Dem da hoari, da grapad garz ha roh !
Pa zon an eur an diduamant
Ez eo laouen ar vugaligou drant.

An eur a sko gand he morzolog lemm
War grogen sklent ar bañdulenn arem :
Hag en tour braz ar hleier 'groz a-vrall
Evid gervel ar hristen didamall.
An overenn a dint e-barz an êr,
Setu an eur da veuli ar Hrouer,
Hag ar bobl fur, evid heuil ar hiz koz,
A zaoulin c'hoaz en iliz ar barroz.

⁵⁵ volenn : eur volennad.

⁵⁶ E leorigou, e blun : e leoriouigou, e bluenn.

⁵⁷ a-le-mall : ? buan er-mêz.

An eur a sko gand he morzolog lemm
War grogen sklent ar bañdulenn arem :
An noz a gouez war ar mêziou didrouz.
War e vrankig eo kludet al lapous.
An den ivez a bign en e wele
Evid renoz beteg tarz ar beure.
Goude labour, skuizder, ha kalonad
An eur da vond da gousked a zo mad.

An eur a sko gand he morzolog lemm
War grogen sklent ar bañdulenn arem :
Pa 'n-eus klevet, ar Hlañvour a lavar :
« Setu ma eur, da guitaad an douar... »
Flamm e vuhez a doal c'hoaz eur fulenn
Hag ar paour-kêz a hoarz d'ar bañdulenn.
Sonet ganti e tegouez er bed-mañ
Hag a zon c'hoaz he munut diweza.

Re an talbenn

Ar brezel yud a had dre ar vro penn-da-benn
Dismantrou, revinou, rann-galon hag anken.
Mez diou bruched an den, n'hall ket diwrizienni
Ar garantez evid an traou o tihuni.

Miz Mae a lak ar yeot da ziwan 'barz ar prad.
Ar Bokedou melen, gwenn ha ruz, da sklêrraad
Ar mêziou ; hag ar gwez a wisk eur zae hlaz pur
Ha kalon ar soudard a hwez, 'vel an Natur.

Keid all'zo eo krizet en e greiz gand ar riou !
Ma 'z eo aw-alh dezañ eur bannah heol, e-biou.
Evid kreski, brasaad ha c'hweza e galon
En despet d'ar Chadenn a bouez war e zivronn.

Ar merhed, 'vel ar Bleun, 'zo ivez temtusoh⁵⁸,
An tommder a lak tan an daoulagad flammoh,
Hag ar Vrezelourien, pa zoñjont 'no gwrage',
A verv o zammig gwad gand broud ar garante'.

Meur a waz, en diouer euz e wreg, a gouezo
Etre divreh eun all, o kredi e vezo
Eur poltred euz a-bell euz an hini a dron
War eur gador vleuniet en palez e galon.

Meur a blah a vezo chalmet ha pennfollet
Gand sellou entanet eur soudard dirollet

⁵⁸ temtusoh : hoalusoh.

Hag en eur rei dezañ he muzell da zotal
E welo ‘n he huñvre Egile, he den all.

Evel-se war ar Reuz ar Garantez humen⁵⁹
A daol he mantell flour da guzad an anken,
Da goach euz ar sellou ar pez a zo dindan.
An êrouant euzuz a spont gwitibunan.

Wa r ribl an islonkou difoñs e kerzom oll.
An neb a rikl e droad a zo sur d’en em goll.
Se tu perag ar Bleun, war vord an hentig stard
Da verraad e galvar a halv dorn ar soudard.

⁵⁹ humen : denel.

Ar seblant

Eun devez, Joseph en-deus lavaret :
« Ar henta ‘hanom ah ey d’ar vered
A zeuy war e giz da rei ar respont
Diwar-benn ar pezh a welo du-hont. »

*

Eur wech dre Garnoet pa oan o tremen
Beteg ar vered eh is da bourmen
Evel m’on kustum d’ober en pep tu.
Kaerroh e kavan bered evid ru⁶⁰.
Goude bez ma zud, eh is da e-dreh
Euz he Magerez, pellohig da greh
Leh eo bet laket, hag he mab ganti.
O-daou ‘maint eno ‘barz ar memez ti.
Ar bez ne oa c’hoaz ‘med a-veh klozet,
An douar ‘oa fresk ha nevez aozet.

Ha ma daoulagad warnañ a bare
Pa welis... eno, chomet war horre
Mesket gand an trêz hag ar vein munut,
Eun toullad eskern, eskernigou tud,
Chomet deuz dilerh sakrist ar vered
Pa oa Joseph paour bet dezinteret.
Hag an eskern-ze ‘oa e vizied !
E zorn ‘oa eno, e zorn dijuntet,
O houlenn sur mad starda ma hini ;

⁶⁰ ru : strêd.

Hag hep tamm rukun deuz ankou ar pri
Am-eus dibouezet an eskern munut
Ha dalhet ane' em dorn eur munut.

*

Petra 'zinifi eur seblant ken kri' ?
Petra 'lavar din ar Biz war ar pri ?
« Homo ! Memento qui es pulvis
Eet in pulverenn tu reverteris. »

Karnel Plougraz

En eur dremen dre vourk Plougraz
Ma dous, eun deiz, a lavaras :
« Eur Garnel ! D'he gweled, deret
P'emañ amañ 'kreiz ar vered ! »

N'eus ken meur a garnel en Breiz,
En on touez eo maro ar feiz ;
Beziet eo bet ar Relegou
En eun toull euz ar Berejou
Hag ar Harneliou paour, intaoñ⁶¹
Euz o eskern gwenn, a zoug kaoñ
D'ar Relegou o-doa gonnet
'Pad ar hantvejou tremenet.

Koulskoude en parroz Plougraz
Eur Garnel leun a weler c'hoaz
Leun a relegou bern war vern
Stlapet 'treuz-didrouz an eskern,
Breh, gar, bruched, ha livenn gein,
Dizehet, loued et, ha brein.
War leurenn ar Garnel, daou benn
Risket eno dious ar gribenn
Stok ouz stok, a venne selled
Diouz neb a chome d'o gweled.
Unan ane' a zeblante
Penn maro eur gwaz : egile,
Skañvoh, mistroh e ziaevêz

⁶¹ intaoñ : intañv ; kaoñ : kañv.

A oa heb mar penn eru vaouez.

« Sell ! emezon-me d'am mignonez,
Eut skwer a wir gompagnunez.
Daoust ha ne vefe ket laret
En em glaskont d'en em gared ? »

En an' Doue, tudou Plougraz,
Miret ho Karnel en he flas :
Diwallet da fiñv' an daou benn
'Zo eno 'kichenn ouz 'kichenn
O kenderhel da ober lez
En tu all d'ar Beurbadelez.

Bered al leoriou

Hag ar vered a gresk. Ma bizier a gren
Pa douchan d'al leoriou goloet a dumenn
Renket 'vel soudarded an eil ouz egile ;
Da spered ha feiz Breiz eh int ar vugale.

Aze 'ma oberou ar Varzed ar gwella.
Galleg ha Brezoneg 'baoe an amzer bella.
Leoriou braz a beb ment, ha leorigou⁶² munut.
Darn a zo dizanvez, ha darn o-deus bet brud.

Gwisket int a beb liou ; glaz, melen, pe ruz-tan.
Darn 'zo bet prenet ker, ha darn eur priz bihan.
Lod 'zo din talvouduz, rag an oberourien
O-deus merket o zin war ar genta feuillenn.

O ! bered ma leoriou ! Piou ken zeuio d'ho lenn ?
Piou a viro ho koun, Barzed, Skrivagnerien,
Ho-peus silet aze mel hoh ene klouar,
Daoust hag ho poan 've bet kollet war an douar ?

Daoust hag ar Materi a dreho ar Spered ?
Daoust ha trouz ar Hanol a vougo da vepred
Son dudiuz ha flour an Delenn o tiñsal
Ha mouez ar Biniou o hervel da zañsal ?

⁶² leorigou ; leoriouigou.

Ar man

Kaer eo ar Wezenn
A zoug ar frouezenn
Blazet mad ha dous.
Flour evel voulous ;
Ar Wezenn 'zo kaer
Pa vez deut en kêr
Da ober lojeiz
Hag annez e-leiz.

Koant eo ar Vleuenn
A ra ar steuenn
A steredennou
'Hed ar glazennou.
Ar Vleuenn 'zo koant
War vruched ma hoant
Ha war dor ar zal
Pa zigor ar bal.

Mad eo an Eden
A lak ar blenenn
Aour ar souleier
Dre ar parkeier.
En Eden zo mad
Pa hav an trevad
D'ober ar bara
Roue kement tra.

Mez kaerroh ar Man
Er waremm distan
Pa grap ouz ar roh
Ar Man ‘zo kaerroh.
Ar Man dantelez
A zo ‘vel perlez,
A zo ‘vel arhant,
Gouriz tomm ar plant.

Mez koantoh ar Man
War an ti balan,
Pa wisk an doenn
‘Vel eur holoenn⁶³.
Ar Man a ro neiz
D’al lapoused keiz.
Ar Man ‘zo kolhed⁶⁴
Ar Mesaer-Deñved.

Mez gwelloh ar Man
En Park-an-Dihan,
Gwelloh eo ‘vid roz
War ar beziou koz.
Ar Man ‘zo bepred
Glaz ‘barz ar vered ;
Ar Man eo arouez
Ar Beubadelez.

⁶³ holoenn : eur hoof.

⁶⁴ kolhed : gwele.

Ar barz hepken en-deus soñj

An Avel Veure en toull an nor
A hwitell o houlen digor ;
Da zond en ti eñ ‘zo prest
Dre ar faoutou euz ar prenest’,
Hag o hirvoudou yen ha kri’
Raouiet o stleja dre ar pri
A zegas d’o heul hekleo yud
Moueziou bet re ar paour kêz tud.

Ar moueziou-ze ‘zo tavet mik ;
Ne zistonint ken dre ar hig ;
Ne vint mui klevet war ar bed.
Interret int mad er vered.
Re a dregas o-deus ar Re Veo
Evid koll amzer o selao’ ;
Den ne zoñj ar re a zo eet
Da leh nikun ‘n-eus distroet.

Nann, den ne zoñj er Re Varo.
D’an daoulamm ez ant diwar-dro.
Rod ar bed founnuz braz a ruill.
Bemdez Re Hanet a gouez puill,
Rag ar Meder Meur gand e falh
Gand an Ero boulhet a zalh ;
Ar re ‘zo espernet fete’
Warhoaz a vo o zro gante.

Koulskoude, eur hoz Barz bennag

Boazet d'ober huñvreou gwag,
A zalh en kornig e galon
Euz ar Re Varo ar zoñj don.
En e galon dezañ hepken
Ne vez diverket eñvor den,
Ha pa hwez an Avel digor
Eñ 'wel dremmou en sked al Loar.

Sevel a reont 'vel eur vorenn
Daoust ar pellder euz ar goabrenn :
'Vel skeudennou kêz dislivet
Ema du-hont ar Re Varvet.
Ar Barz hepken 'n-eus ar gwir lorh,
Da halloud eur wech o dasorh
Ha da lakaad 'vid eur munut
Ar gomz en genou ar Re Vud.

Klemmgan Re-Varo Breiz er brezel⁶⁵ (*Beb eil-komz etre ar Re-Varo hag ar Re-Veo*)

Ar Re-Veo

Deut om oll da Zantez-Anna
Deuz pevar horn on Bro a Vreiz,
Evid pedi ha daoulina
Gand doujañs, karantez ha feiz
Dirag ar bez greet d'on gwazed
E-kreiz ar brezel bet lazeta ;
Kanom ar eun dro : Gloar, Enor
Da zoudarded vraz an Arvor.

Ar Re-Varo

Deuz foziou douar priellet
Ar Champagn, Verdun, hag ar Somme,
Deuz deun ar mor glaz marellet
Ha deuz trêz suillet ar vro domm.
Breudeur, ni a wel ha taelou,
Breudeur, ni a glev ho kelou ;
Trugarekaad ha mil bennoz
D'on bugale ha d'on tud koz !

Ar Re-Veo

Goude beza argadet e-pad pevar bloaz hir,
Doue 'n-eus on diwallet diouz an tan hag an dir ;
Keid e vevim ni viro ho soñj hag ho kredenn
Ni a vo bepred kavet pa vo red ho tivenn !

⁶⁵ **Klemmgan Re-Varo Brezi er brezel : notenn el leor orin** : Moullet gand aotreadur Aotrou Eskob Gwened, ha bet kanet da vennigadur mên kenta santual Re-Varo Brezi er brezel, savet en Santez Anna Wened (250.000 lazeta, 1 dre 13 kristen ; en dilerh Frañs (1 dre 24).

Ar Re-Varo

Na glemmet ket ahanom, Breudeur, chomet ‘n ho sao,
Ni ‘zo diboaniet bremañ hag on stad a zo brao ;
Ni ‘zo ‘mesk ar Verzerien ha Sent koz Breiz-Izel,
En eur Baradoz peuhuz leh n’eus ket a Vrezel.

Ar Re-Veo

C’hwi a zo bet diskaret war an dachenn a reuz
Hag ar boulejou treitour ‘feus toullet deoh ho kreuz⁶⁶,
War gweleou ospitalhoh-unan oh maro,
Ar mor a ruill ahanoh en e wagou c’hwero.

Ar Re-Varo

On horvou on-eus rent d’on mam-goz an Douar,
Mez on eneoù a luh e-kreiz splander ar gloar.
Kavet on-eus on tadou hag on mammigou⁶⁷-kuñv ;
Mar deo bet kriz on housked, irzin eo on dihun.

Ar Merhed

‘N em frealzet, ho pugale.
Ni ‘lako ane’ da vale
War roud ar Re-Varo.

Klod d’on faotred kouezet dispont,
War an dachenn, evid respont
D’eun Enebour garo.
Klod d’on breudeur, d’on mignoned,

⁶⁶ kreuz : ho peultrin.

⁶⁷ mammigou : mammouigou.

Skoet evel gwir Vretoned
En eur zivenn ar Vro.

O ! Santez Anna venniget
O buhez o-deus kinniget :
C'hwi o degemero.

Ar vuhez war ar mêz

1. – Dro ar hoajou.

Sal-ho-kras, koad Trovoan, pa'h on deut d'ho tiskar.
C'hwi 'zo bodet 'n eur broust war zinaou Lann Reskar ;
E harz ho treid e red ster an Avon lintruz.
'Uz d'ho penn 'ma Chapel Modez ha Roh Kerguz
Evel daou hedour koz a-hed eñvor kristen,
O tiwall ar Waremm ezu ar gizioù estren.

Eno 'n eun draoñienn don on deut goude 'r brezel
Evdi lakaad a-blad ar gwez dero uhel
Leh abaoe kant vloaz e hiboude ar goulm.
Leh 'oa rouantelez ar gwiñver en pep skoulm ;
Ar glahar em halon 'm-esu laket ar vouhal
En troad ar gwez dero plantet abaoe keid-all.

Ar mar hadour ennon 'n-eus mouget ar barzig,
Goulaouenn an Aouen n'eo ken 'med eul lutig
A sklêrijenn ar hogn roh leh e tev al ludu
Euz ma oll Esperañs stlabezet a bep tu,
Nemed eur hlaouenn dan nan-eus ken en Oaled
Hennez a vo ganin da viken diwallet.

II. An diskar

Fañch Roparz, ma henderv, gand laonenn e vouhal
En-eus kochet ar wezenn er hostez euz he brall,
Mazevet ha Thepot gand an harpon danteg
A heskenn an dervenn be teg ar hoh menteg,
A lak eur yenn er faout evid he diboueza

Hag he bralla war zu ar wantenn da goueza ;
Neuze ar wezenn sonn a gouez gand trouz ha fraill
‘Vel eur soudard ‘n e zao falhet gand ar mindraill.

Jezekel tad ha mab gand eur chelp hag eun hach
A ziskour, a ziveg, a zivrank, a zivach,
A zibab ar heuneud evd ober fagot ;
Gand an heskenn-vucher⁶⁸, me a zistag peb bod
‘Vid sevel war al leh kordennou a goad-tan,
Seiz troatad hed war bemp eo muzul peb unan.

Kev ar wezenn dero ‘vez heskennet timad
E tro tammou ingal a zaou pe dri droatad
Evdi ober emprou, klejennou, kammejou,
Darn all a rey presiou, taoliou, ha dorejou,
Gand re pemzeg troatad e vo greet ar brehiou
Euz ar hestell-kirri da chara gwall-vehiou.

III

Pred

Pa zon an Angelus en tour berr Bolazeg
Ar baotred a gompren pep hini e venveg
Hag a grap gand ar roz ‘vid mond da glask o hoan
Da beteg Kersuillet ha da beteg Trovoan.
Me ‘ya d’ar Pradigou eun tamm kaerig kempenn,
Eno eh on lojet ti Gloda Keromen
Eur henderv-kompez din ‘zo labourer-douar
Hag a chom en eun ti a weler tro-war-dro

⁶⁸ vucher : goadour.

Arrebeuri lufruz greet hervez giz ar vro :
Presiou, beselleriou, hag eun orolach koz
Ornet gand tachou koueor, hag ar gwelou-kloz.

Harp ouz toull ar prenestr greet bihan espr es kaer
‘Vid harz ouz an avel, ar riou, ar gwall amzer,
Ema an daol dero, war an hini⁶⁹ Mari
A renk ar podizi hag ar skudellou pri.
Eno gwitibunan, e stag gwella ma hall.
Ar meud a stard an tamm war ar bara segal.
Pa vez greet yod da goan, ar mestr hag ar mevel
A zeu tro d’ar pod-fer gand lêz en o skudell.
Dao neuze d’ar yod kerh gand peb a loa-goad beuz,
Dre leh ‘tremen an tamm a ra tommder d’ar hreuz.
Mar deufe tud leh all da chom en Breiz-Izel
Gand peseurt es toni e tistaolfent o zell
War ar Vretoned a zebr boued er seurt giz ;
Buan, heb marhata, e yafent war ar hiz !...

Ha setu fin da bred : peb a dasad jistr mad
Ha d’ar hogn da domma, da lakaad korniedad⁷⁰ ;
Neuze ‘klever an nor o tigeri sioulig,
Garmez hag ar Fusteg oh antren goustadig,
Hag o tond d’azeza dirag an tan banal :
C’hweh a ya êz dindan mantell ar chiminal.

Eno, war lerh eun devez labour war ar mêz
Pep paotr ha pep paotrez en em gav en o êz

⁶⁹ an hini : behini, er skrid orin.

⁷⁰ korniedad butun.

Da gonta ar haoziou war ar pezh a dremen :
Dre amañ ar helou a red hep kazetenn :
Kont zo deuz ar brezel gand e walh a hlahar,
Euz sezon an amzer, euz al labour douar,
Euz ar hreañsou koz ; euz an eleksion,
Euz ar famill, ar gernez, ar revolusion.

Mez Yann Gouër ‘n e di kloz na gren rag mann ebed.
Ma horjello zoken war e ahel ar bed
Hen lezo da dremen korventenn ha tempest
Heb dihan da lakaad here, d’ober an est⁷¹
Ha da vaga ‘n e graou eur pemoh ‘vel gwechall
E rey dezañ anduill, silzig, lard ha kig-sall.

Ar gont ‘zo stennoh : an daoulagad a gloz ;
War menez ha saonenn eo diskennet an noz,
Poent eo da bep hini mond da glask e wele
Ha war eur holhed pell da gousked bet’ an de’.

IV. Ar sul

D’ar zul, ar gristenien a baouez o labour ;
Adaleg ma klever ar son kenta en tour
Euz a beb vilajenn kuzet ‘dreg ar bodou
E weler o tispak paotred ha merhedou.
An oll a ya d’ar bourk ‘vid echui ar zun.
Lod a ya abretoh ‘balamour d’ar butun ;
Lod all da gerhad traou ; hogen an diou drederra
A ya ‘vel o zud koz d’an iliz d’an overn.

⁷¹ est : east.

Dudiuз eo klevoud eun overn war ar mêz
En eun iliz dister ne inouer jamez.
Sellet deuz ar sakrist a zigor eur genou
Ken frank hag eur forn raz da vlejal an himnou,
Ar holist ‘zo heñvel eveuz eul logodenn,
Ober a ra e droiou evel eul luhedenn.
Ar wazed ‘zo er penn da greh, plas ar varvskaon.
Ar merhed modestoh a chom er penn d’an traoñ.
Gand eur vouez-penn ha skiltr, ‘vel mod Menez Arre,
Kantikou brezoneg e kanont beb mare.
Hag ar person a ro an ton deuz an aoter
‘N eur drei ‘trezeg ar bobl gand eun daoulagad taer,
Eur prezger gouizieg eo an aotrou person.
Krenn eo e gomz, dicheg, ha beo en peb feson.
Ne zraill ket e heriou, mond a ra eeun ganti.
Gwaz d’an neb a basa pe a ramon⁷² e fri
E-keit ema o komz : hennez a bako sur
Eun tamm rimoustadenn hag hen degaso fur.

‘Pad an overn am-eus kaset a-denn-askell
Ma spered tarnijer ‘trezeg an amzer bell.
Soñjet ‘m-eus en Gwennal, sant patron ar barroz
‘Zo kuzet e vuhez en morenn gwechall-goz,
Hag a zo advevet war eur werenn livet.

Soñjet am-eus em zud a zo pell zo marvet
A stouas war al leur ar bennou o daoulin
Pe demeuz ar balustr a harpas o ilin.
Amañ ‘oant badezet, eureujet, interet,

⁷² ramon : galleg ; skarz.

O relegou ‘zo c’hoaz en daouar ar vered ;
Soñjal a ran ivez dreist-oll e-barz ma mamm
An hini⁷³ a zeue, en he yzouankiz flamm,
Da vleunia an aoter gand bokidi ha roz,
Da bedi mamm Doue en iliz he farroz.
Ha me, war lerh kemend a remziou maro
Bountet gand an Tonkad, a zo deut dre ar vro
Da lakaad ma botou er roudou euz o re,
Da drempa ma hred⁷⁴ laosk ‘n o hini adarre...

V. Diwar ar reier.

Roh Kerguz ! Roh loued da-un e-kreiz al lann.
Diwar da gern, fraillet gand an tarziou taran
E tizolo lagad an den seiz meo war-dro,
Deuz Kalanhel ebteg ar Hragou, kein ar vro,
Hag an dorz sukr a r Sant Mikael er pellder
Ha tarchadennoù du Koajou Frêo, er sklêrder.

Mez tostoh din aze, en-desu en draoñienn don
Leh e red gand mil gamm ar ster vihan Avon,
Ma daoulagad a bar war douarou ma zud
Leh o-deus bet bevet abaoe ma zo brud.

Sed aze o hêriou ‘dreg an till hag ar fao :
Milin Glaoda, ha war an dosenn Killevo.
Goude ‘ma Kerziles, Kerbaanenn tostoh,
Hilvern hag ar Gollot Kerniou, Hellgoet, ar Botdrein,

⁷³ An hini : pehini, er skrid orin.

⁷⁴ ma hred : ma feiz.

Kerforh, gand o hentchou skoazelleg, leun a vein...

Ha ped a dud, Roh koz, o tremen du-ze pell
War da gribenn rehuz a zo kouezet o zell !
An oll a oar amañ da ano ; mez da oad
N'hallo biken kompren skiant tud an Argoad.

An tri Angelus

Savet, savet, Bretoned
Setu ar Mintin o toned.
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.
Ar parkou, an trevajou,
Ar gwaremmou hag ar prajou,
Al lanneier hag ar hoajou
A halv d'al labour.
Krogom oll gand on devez,
Kasom al loened er-mêz.
Hardi ! Mevel ha matez.
Oll d'en em zikour.
Savet, savet, Bretoned.
Setu ar Mintin o toned.
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.

Poaniet, poaniet, Bretoned.
Set u ar Hreiste' o toned
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.
Pep hini a gemero
Kalon da doulla e ero,
Hag on horvou e vo dero
Pa vim el labour.
Pa ziwano an hadenn
Ni a zebro bara melen.
Pa zarevo an avalou

Ni 'evo jistr flour.
Poaniet, poaniet , Bretoned.
Setu ar Hreiste' o toned
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.

Kousket, kousket, Bretoned,
Setu an Noz du o toned ;
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.
Hadet eo an trevajou,
Diskourret eo ar hoajou,
Fin 'zo d'al labour.
Acheut eo an devez,
Prennet eo an tiegez,
Skuiz eo mevel ha matez.
Med n'oa den leizour.
Kousket, kousket, Bretoned,
Setu an Noz du o toned.
An Angelus a zo sonet
'Barz e lein an tour.

Daou zoner Landevant

En Euro eo krog ar brezel
Deuz ar Rusi da Vreiz-Izel.
Ar broiou braz a zo savet,
Koz ha yaouank a zo galvet.
Eun tad, eur mab, deuz Landevant
A oa er memez rujumant⁷⁵.
Ar mab gand biniou ‘oa soner,
Hag an tad a oa bombarder.

Paotred Arvor war an Yser
O-deus gouzañvet ar vizer,
Mez ‘kreiz trouz an artilleri
E kleved c’hoaz eur zoniri.
An tad, ar mab, deuz Landevant,
A oa er memez rujumant,
Ar mab er biniou ‘hweze stard,
An tad a zone ‘n e vombard.

Eun nozvez yen, kaled ha du,
An dañs a grogas a bep tu,
Gwillou gand e Alamanted
‘Zo saillet war ar Vretoned.
An tad, ar mab, deuz Landevant,
A zone penn ar rujumant
Mez eur pothouarn a gouezas
Hag an daou zoner a lazas.

⁷⁵ rujumant : notenn el leor orin : Ar 73° Koz euz Gwengamp a oa eet d’an talbenn en 1914 gand eur strollad soner ien ha bombard.

D'ar mintin, kravazaterien
A gavas korv ar zonerien.
Hag e-kichenn an daou zoudard
'Oa ar biniou hag ar vombard.
An tad, ar mab, deuz Landevant,
Ouz o heul an oll rujumant,
'Zo bet douget d'ar memez bez,
O binou, o bombard ivez.

Pennmarh

Reier ehuz⁷⁶, kerreg garo, e-leh ar mor
A darz noz-deiz en eur eonenni gand fulor.
Diwez ar bed, fri an douar, gourenez kloz.
Abaoe deg mil vloaz chomleh pobladou koz.
Leh e sao er blenenn mein-hir ha taoliou-mein
E-kichenn moudennou-douar berniet war gein
An Dierned gwechall ; beg Penn-Marh, gouez ha kaer,
Dirag da vrazder mud, souezi a ranker !...

War ar gourenez-se e vev eur ouenn gloduz,
Gouenn ar Vigoudenned, gloriuz ha gallouduz.
Gand pep hini eo bet dalhet a rumm da rumm
Euz kavell ar gouennou ar hiz hag ar hustum.

Ar gwaz a zo amañ moraer ha bruger,
Ar vugale gand kig ha pesked o mager,
Abalamour d'o dorn da houd delher ar stur
Ha war vreh an amzer an arvar da voud ivez asur.

P'o gweler, gand o zok 'vel eur hask war o fenn,
E sribill euz ar bord pemp ruban o tiskenn,
Pa weler o lufra o chupennou brudet
E kav d'an den gweled eur vagad houzarded⁷⁷.

Bravoh c'hoaz eo selled ouz ar merhed eno.
Dre Vro-Hall hag ar Bed eo rouez ha tano

⁷⁶ ehuz : braz spontuz.

⁷⁷ houzarded : galleg "hussards".

Ar gwragez ‘zo noploh ‘vid ar Vigoudenned
Evel korv ha doare, koantiri ha kened.

O zailler⁷⁸ ‘zo teurniet ‘vel eur hloh gand o broz
O ibil-troad ‘zo moan, o dioujod a zo roz ;
O daoulagad glaz don (forz para war ar mor)
A zouten sell an dud gand foug hag enor ;
Ha war o bleo troñset, o hoof sonn ‘vel eur mintr⁷⁹
Brodet war eur foñs liou demeuz a-bell a lintr.

Mar deu eur wech bennag spered Breiz da zouza.
Mar deu he gwiskamant a-dammou da goueza,
War veg douar Penn-Marh, diwallet gand ar mor,
E vo kavet roudenn diweza an Arvor.

⁷⁸ o zailler : o fenn-a-dreñv.

⁷⁹ mintr : galleg mitre ;

Eur wech e oa...

Pa 'h om bodet hirio er gêrig a Venah
Dindan renadurez ar Mêr Job ar Manah,
Ni 'gemero didu, evel ma ree gwechall
On herent Bretoned 'raog m'oant troet da Hall.

Ni 'gano, hervez 'r hiz, 'trezeg Mestr an Êlez
Bennoz ha trugarez evid e vadelez
Pa 'z eus da beteg-henn om harzet d'en em goll
Ha dalhet Breiz, on Bro, 'benn en despet d'an oll.

Paeet ganeom on dle da Zoue, Roue 'n Tron,
Ni 'laka on homach e-harz ho treid, Itron,
Hag e savim on mouez, dichipot ha dispont,
Da gana meulodi ha joa da Lady Mond.

*

-Eur wech e oa gwechall, hag eur wech ne oa ket.
An dud a responte : « Eur wech e oa bepred,
Evel-se 'komañse lared kontadennou,
Ma mamm Anna Roparz, Doue d'he fardono,

Evel-se e rankas kregi gand hoh istor,
Itron Mai Manah, bugalez Bro-Dreger ;
Istor ho puhez kaer 'zo eur Gontadenn hir,
Med eo eur Gontadenn 'zo da vihanna gwir.

Eur ech e oa ganet war ar mêz en Benah

Ar plahig ar hoanta a diegez Manah ;
'N eur vesa he deñved e-tal bordig ar ster
Evel al laouenan, hi a gane seder.

Eur wech e oa nijet al lapous deuz e neiz.
Eur wech 'trezeg Pariz e nijas plahig Breiz,
Hag en nebeud amzer he c'hoantiri dispar
A lakaas war he zal eur gurunenn a hloar.

Kened ha braventez. Na pebez burzudou
A zo roet d'ar Plah da ren war an dudou.
Pell int galloudusoh 'vid kleze Rouane.
Nah a bed cheñchamant a zo deut ahane...

*

Eur wech e oa o chom er Gêrbenn a Vro-Zaoz
Eun ijiner gouieg, ganet euz eur Ouenn goz ;
Bet desket gand e dad da veza Micherour
A-benn gwelloh a ze mestronia Labour.

Eur wech an ijiner, a oa pinvidig-mor,
A gavas war e hent merh vrudet an Arvor,
Ha sed ma c'hoarvezas evel er Gontadenn,
Leh e oa dimezet ar Priñs d'ar Verjalenn⁸⁰.

Eur wech e oa savet Itron Mai Manah
D'ar bazenn uhella a hall tapoud ar plah.
Etrezeg he hêrig hi a daolas eur zell,
Rag he halon a oa chomet en Breiz-Izel.

⁸⁰ ar Verjalenn : Cendrillon.

Eur wech e oa skoulmet liammou an eured
Etre an Aotrou Mond hag e bried karet.
Homañ hen degasas da vale d'he Bro Goz,
Hag hebdale gante 'oa prenet Koad-an-Noz.

Abaoe an amzer-ze e weler aliez
O tenna euz o heul eurvad ha madelez,
Hag o renti servij d'an oll en kement stumm,
'N eur skuill donezonou, heb dibab rumm pe rumm.

Re hir e ve konta nag a vadoberou
'Zo bet hadet en Frañs dre zaouarn an Aotrou ;
Re hir e ve konta aluzennou e wreg :
War ze e plij dezi e ve serret ar beg.

Kaer eo gweled, tud kêz, na brasad estoni :
Daou bried ken uhel o tilez brazoni
Hag oh ober ar vad heb gortoz rekompaañs :
A-awlh 'oa de' ar Peuh en deun o hoñsiañs⁸¹.

Bet o-deus enoriou koulskoude a vil vern :
daou aneze dreist-oll 'zo da lakaad er stern :
Sir Mond 'zo ofiser en Stroll a Enor Frañs ;
Hag en Bro-Zaoz eo bet savet da Renk Noblañs.

-Eur wech e oa gwechall, hag eur wech ne oa ket.
An ddu a responte : « Eur wech a oa bepred.
Hag eur wech a vo c'hoaz, 'barz en amzer da zond,
Lared en korn an tan "Kontadenn Lady Mond ».

⁸¹ hoñsiañs : galleg "conscience"

Ar werhez ruz

Bozeka, Rouanez Breiz-Veur,
A zo brudet a-oll viskoaz
'Vid an taoliou-marz a reas.

Janed Arc, ar Werhez dinamm
En eur rei d'ar Zaozon eul lamm,
War Vro-Hall a skedas estlamm.

Daoust ha ni ivez, Bretoned,
A hallfe diskouez o toned
Eur Werhez d'ar Bed estonet ?

Eur Werhez kreñv, didarch he zal,
Ha flour he liou, difourm⁸², dichal,
A lakfe Breiziz da nijal ?

Eur Werhez a ouenn Breiz-Izel,
Hag a adsaofe ar Banniel
Skrivet warni "Kentoh mervel ? "

Eur Werhez hag a rafe berz
'N eur frea ar baotred dinerz
O-deus laket o bro en gwerz ?

Eur Werhez a zeufe gand gloar,
Hag hi merh uvel on douar,
Da roi ar hleved d'ar bouzar.

⁸² difourm : dispont.

Da roi ar gweled d'ar re dall,
Da greñvaad breh ar gwaz a vrall,
Da zevel garz dirag ar gwall ?

Eur Werhez yaouank, korvet brao,
Speredet kaer, plomm en he sao,
Da gemer penn an Jabadao ?

*

Deut eo... Ni meum eur Werhez Ru' !
'Vel Sant Mikael, hi cheñcho tu
D'an Diaoul losteg, kor neg, ha du.

D'ar Gostenn Gourel eo bet treh.
Ardou on enebourien deh,
War Vreiziz eo kouezet ar Beh.

Pa grio eur plah : « Me a venn ! »
Deuz peb gwantenn⁸³ ha pep tevenn
E tarzo soudarded seven.

Evid ma tihuno on Breiz,
Eur Plah a rank c'hweza ar Feiz.
An deiz-se e treho ar Reiz.

Breiziz a zo tud digabestr ;
N'ouzont ket senti ouz eur Mestr ;
Med ouz eur Vestrez ez int prest.

⁸³ gwantenn : kanienn.

Et ‘ta, Sparfelled, da bedi
Ar Werhez Ruz d’ho kwardedi,
Ha kanet dezi mil meulodi.

Diskleriadurez

Ar werz-mañ a vank dezi eun tammig diskleriadurez. War zigarez ar mestaoliou diweza a zo bet laket sañset war gein an emrenerien, ‘eneb d’eur skeudenn vezuz hag ‘eneb d’an henthouarn, ar Polis he-deus dizoloet eur **Werhez Ruz**, eun Antiope a eur bloaz warn-ugent, a zo brudet er bed keltieg dindan al lesano Meavenn. Ar plah yaouak-mañ, hag a zo selaouet a-walh e-mesk an deskedourien, he-deus krouet ar skwer ar Skouted eur strollad krennarded badezet ar Sparfelled. D’ar plah yaouank a hiz nevez-se, bet ambrouget da ziweza gand Leo Poldes du Faubourg, eo en-deus ar Barz savet e bennadou.

Antiope : notenn el leor orin :L’héorine de Pierre Benoît dans *la Chaussée des Géants*.

Mar ‘mize c’hoaz ma awen.

Mar ‘mize c’hoaz Awen, evel em yaouankiz,
Me ‘mize troet ma fenn da zelled ar ma hiz.

Da zelled ouz an hent hir em-eus greet war ar bed
Hag en daou du bevennet gand beziou hed da hed.

Mez siwaz, ma halon yen na zant ken taol ar bir.
Distignet eo ar herden eveuz ma Zelenn Dir.

Gwechall an Heol o sevel, ar vorenn, an neñv glaz.
Ar houmoul en avelaj, hag ar glaoier braz.

Ar mor hag ar menezioù, al loened hag an dud,
Am lakaas da gana. Diagent, me ‘zo mud.

Mudet on gand an dudi, gand ar paliou manket,
Gand ken liez a foukou⁸⁴ bet ma halon sanket.

Ne chom ganen ‘med daerou da ouela d’am huñvre,
Ha skeud dremmou bet karet war eskrann⁸⁵ ma askre.

⁸⁴ foukou : draou.

⁸⁵ eskrann : skran.

Rouanezed Kerne

Notenn el leor orin : Euz 1923 da 1930, a zo bet bep hañv en Kemper Goueliou espar leh e weled koanta Kernavezed Breiz-Izel, e o dillad granna⁸⁶.

Gouel ar Rouanezed beb bloaz en em astenn
Hag eun enor eo din dodn eur wech c'hoaz ouspenn
Da zegas deoh amañ, a-berz ar Vretoned,
Ar saludou flourra a welis ho kened.

Hirio e kuruner daou zra war ho pennou :
Gwiskamant da genta, koefou, rokedennou⁸⁷,
Ha dreist-oll ar spered euz ar Vro, an Ene,
A vevo dre ennoh, Merhed yaouank Kerne.

Warhoaz, pa veh distro da gêrig ho kavell,
Ho seienn⁸⁸ Rouanez, c'hwi 'lako en armel,
Ha pa zellfet outi, nijet ar yaouankiz,
C'hwi ' huñvreo gand joa 'barz Goueliou ar Bourhiz.

Warhoaz, pa 'po kavet ar gwaz hag ho karo,
Hag en ho tiegez pa veh mammou d'ho tro,
D'ho pugaligou koant, lavaret gand balhder
'Oe Rouanez o mammou, Rouarnez ar Gaerder

⁸⁶ granna : lorhusa.

⁸⁷ rokedennou : broziou na vezont lakaet nemed pa 'z eus eur gouel bennag.

⁸⁸ seienn : sae.

D'ar mouller

An den gouizieg, pleget e benn war ar chifrou,
Ar barz, savet gantañ meur a horzenn⁸⁹ werziou.
Ar hlasker dizanvez, a gar tremen an noz
O kutuill traou ankouet 'bar al leveriou koz ;

Ar bugel a studi A B C D er skol.
Ar plah a blij dezi lenn romañchou diroll.
Al labourer a brenn bep sul eur baperenn,
Ar priñs hag ar bourhiz, kement a skriv pe lenn ;

Piou, pa red e lagad a-hed al linennou,
Pa dro e vizied hastuz ar feillennou,
A gas eun tammig soñj etrezeg ar mouller ?

Eñ eo "mestr an ober" : eñ 'n-eus gand e zaou viz
Savet peb lizerenn, ha tennet an diviz.
Euz goulou ar Skiant, eñ eo ar Hantouller⁹⁰.

⁸⁹ horzenn : feskenn.

⁹⁰ Hantouller : kantollor-barreg.

